

VILNIAUS UNIVERSITETAS
Komunikacijos fakultetas
Knygotyros ir dokumentotyros institutas

Vaida Mažeikaitė,
Leidybos studijų programos studentė

**MOKOMŲJŲ KOMPIUTERINIŲ PRIEMONIŲ
LEIDYBA LIETUVOJE**

MAGISTRINIS DARBAS

Vadovas doc. R. Misiūnas

Vilnius, 2006

<i>Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autorius</i>	

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)	

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)	

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)	
Patvirtinu, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.	

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)	
Sutinku, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.	

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)	
<i>Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovas</i>	
Bakalauro/ magistro baigiamąjį darbą ginti	_____
	(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)
_____	_____
(data)	(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja</i>	
Bakalauro/ magistro baigiamasis darbas įregistruotas	

(instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)	
_____	_____
(data)	(instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas</i>	
Recenzentu skiriu	_____
	(recenzento vardas, pavardė)
_____	_____
(data)	(instituto/ katedros vadovo parašas)
<i>Pildo recenzentas</i>	
Darbą recenzuoti gavau.	
_____	_____
(data)	(recenzento parašas)

REFERATAS

Mažeikaitė, Vaida

Ma 734 Mokomųjų kompiuterinių priemonių leidyba Lietuvoje : magistro darbas / Vaida Mažeikaitė ; mokslinis vadovas doc. R. Misiūnas ; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Knygotyros ir dokumentotyros institutas. – Vilnius, 2007. – 61 [1] lap. : lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 50–52 (29 pavad.).

UDK 655:004 (075.3)(474.5)

Mokomoji kompiuterinė priemonė, MKP, MKP tyrimas, MKP klasifikacija, mokytojų darbo su MKP tyrimas, MKP platinimas, MKP reklama

Magistro darbo objektas – mokomųjų kompiuterinių priemonių leidyba. Darbo tikslas – ištirti lietuviškų mokomųjų kompiuterinių priemonių leidybos procesą, pasiūlą ir ją įtakojančius veiksnius. Pagrindiniai darbo uždaviniai: išanalizuoti MKP gamybos procesą; išanalizuoti Lietuvoje leidžiamų MKP pasiūlą; sudaryti lietuviškų originalių MKP sąrašą; ištirti MKP leidybą labiausiai įtakojančius veiksmus; ištirti MKP platinimo veiksnius, analizuojant pasirinktos leidyklos atvejį.

Naudojantis informacijos paieškos ir sisteminimo, dokumentų analizės, anketiniu ir lyginamuoju metodais, prieita prie išvados, kad MKP yra viena iš svarbiausių skaitmeninių mokymo priemonių. MKP sujungia vaizdinę, garsinę ir tekstinę informaciją, ko negalima padaryti jokioje kitoje mokymo priemonėje. Taip pat šios priemonės gali būti interaktyvios, kas padeda mokiniui geriau įsisavinti medžiagą ir mokymosi procesą daro įdomesniu. Darbe pateikiamas lietuviškų MKP sąrašas, kuriame suregistruotos originalios lietuviškos MKP, skirtos arba tinkamos naudoti bendrojo lavinimo mokyklose. Ištyrus MKP pasiūlą Lietuvoje galima teigti, kad mokyklose vienodai naudojamos originalios lietuviškos, adaptuotos ir užsienio šalių sukurtos kompiuterinės priemonės. Valstybė, vykdydama švietimo politiką skatina kurti originalias, bendrojo lavinimo mokyklų programoms pritaikytas MKP. Mokykloms daugiausiai sukurta lietuvių kalbos ir istorijos disciplinoms pritaikytų priemonių. Šių priemonių leidybą stipriai įtakoja mokinių kompiuterinis raštingumas bei pedagogų kompetencija. MKP naudojamumas priklauso it nuo leidyklos veiksmų – ypač nuo pasirinktos platinimo ir reklamavimo strategijos.

Magistro darbas gali būti naudingas tolimesnių MKP tyrimų rengėjams, MKP leidėjams, skaitmeninės leidybos dėstytojams ir studentams.

TURINYS

Įvadas.....	5
1. MKP leidyba	9
1.1. Mokomųjų kompiuterinių priemonių samprata.....	9
1.2. MKP gamybos procesas	13
1.3. Autorinių ir gretutinių teisių taikymas skaitmeninėje leidyboje	15
2. MKP pasiūlos Lietuvoje analizė.....	18
2.1. MKP raida Lietuvoje	18
2.2. MKP pasiūla Lietuvoje.....	19
2.3. Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP analizė.....	21
2.3.1. MKP gamintojai, tiekėjai ir platintojai.....	21
2.3.2. MKP mokymosi dalykų ir kalbos analizė	24
2.4. MKP autoriai	26
3. MKP leidybą įtakoiantys veiksniai.....	30
3.1. Valstybės vykdoma švietimo politika	30
3.2. Mokinių kompiuterinis raštingumas.....	33
3.3. Mokytojų darbo su MKP tyrimas	36
4. MKP platinimas.....	40
4.1. MKP pardavimas.....	42
4.2. Rėmimo analizė.....	44
Išvados	48
Bibliografinių nuorodų sąrašas.....	50
Summary	53
Priedai	54
Priedas 1. Lietuviškų originalių MKP sąrašas	54
Priedas 2. MKP vartojimo anketa	59

IVADAS

Informacinės technologijos vis labiau skverbiasi į šiandieninį gyvenimą. Kuriant informacinę visuomenę, didelis vaidmuo tenka švietimo ir mokslo institucijoms. Būtent mokyklose pradedamas auklėti pilnavertis informacinės visuomenės narys. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad moderniosios ugdymo priemonės gali pagerinti mokymą ir mokymąsi: informacijos ir komunikacijos technologijos (toliau IKT) priemonių taikymas ugdymo procese gali turėti reikšmingos teigiamos įtakos moksleivių rezultatams, nuostatomis bei jų bendravimui su mokytojais bei bendraamžiais [17, p. 6]. Taigi nuo mokymosi apie informacines technologijas, pereinama prie mokymosi informacinių technologijų pagalba.

Informacijos ir komunikacijų technologijos – tai ne tik viena iš svarbiausių ekonominės veiklos sektoriaus dalių, kurioje sukuriama apie 6 % visos pagal bendrąjį vidaus produktą skaičiuojamos Europos Sąjungos gerovės, bet ir itin pažangios technologijos, grindžiančios visų pramonės ir paslaugų sektorių veiksmingumą ir konkurencingumą [6]. Turint tai omeny, formuojama IKT strategija, kurios viena iš misijų – pasiekti proveržį mokinių mokyme ir mokymesi, panaudojant modernias informacines technologijas [3, p. 4]. Planuojama intensyviau naudoti mokomąsias kompiuterines priemones (toliau MKP) bendrojo lavinimo mokyklose ir skatinti jų leidybą. Lietuvos leidėjai kasmet išleidžia naujų MKP, pritaikytų mokyklos programoms. Vienos iš jų labiau atitinka mokymo programų diktuojamus poreikius, kitos – skirtos savarankiškai gilinti žinias ir įgūdžius. Tačiau MKP vadovėlių nepakeičia, tai tik pagalbinė, vizualinė mokymo priemonė. Ankstesnių tyrimų rezultatai rodo, kad dar nedaug Lietuvos mokytojų MKP naudoja kaip pilnavertį mokymo įrankį. Pagrindinės kliūtys – įrangos trūkumas klasėse ir mažas pedagogų pasirengimas dirbti su kompiuterinėmis programomis. Tačiau Lietuvos mokyklos po truputį tampa vis pajėgesnės mokymo procese taikyti IKT, didėja kompiuterizacijos lygis bei mokytojų kompiuterinis pasiruošimas.

Visos IKT diegimo strategijos yra derinamos su Europos sąjungos strateginiais dokumentais. IKT diegimo švietime tikslai, uždaviniai, taktika bei priemonės turi atitikti bendras Lietuvos švietimo reformos kryptis, jos tikslus ir pagrindinius principus bei turi būti užtikrinta aiški sąsaja su Lietuvos ir Europos informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo strateginiais dokumentais [3, p.2]. Taigi MKP tyrimai šiuo metu aktualūs, siekiant iširti esamą situaciją, kad būtų galima imtis konkrečių veiksmų ir įgyvendinti strategiją iki užsibrėžtų 2012 m.

Europos Sąjungoje, ypač didžiosiose jos šalyse, kompiuterinio raštingumo lygis pakankamai aukštas. Mokyklos gerai aprūpintos kompiuterine įranga, programom. Daugelį mokyklų finansiškai

remia įvairios kompanijos. Pavyzdžiui, Austrijos, Vokietijos, Olandijos mokymo institucijose yra gausu mokymo laboratorijų, kurių įkūrėjai yra gerai žinomos kompanijos: Siemens, Festo, ABB ir kt. Šiose šalyse naudojamos ne tik mokomosios kompiuterinės priemonės, bet ir virtualios mokymo aplinkos (toliau VMA). Jos pradedamos naudoti jau ir Lietuvoje, bet tai dar tik naujovė. Iš šiandien veikiančių VMA Lietuvoje galima paminėti "Lotus Learning Space Forum 3.6" ir „MOODLE“, kurios skirtos nuotoliniam mokymui(si). Analizuojant lietuviškų MKP leidybą, situacija nelyginama su Europos Sąjungos šalių pasiekimais, nes darbo tikslas apima tik leidybos procesą ir pasiūlą, o ne padėti ES kontekste.

Tyrimo objektas yra mokomųjų kompiuterinių priemonių leidyba Lietuvoje. Darbe nagrinėjamos mokykloms skirtos MKP, atsiribojant nuo pažintinių ir aukštosioms mokykloms leidžiamų programų. Taip pat už tyrimo ribų lieka patalpintų internete MKP leidyba, nes tokių priemonių yra mažuma, lyginant su kompaktiniuose diskuose leidžiamomis programomis.

Darbo tikslas: ištirti lietuviškų mokomųjų kompiuterinių priemonių leidybos procesą, pasiūlą ir ją įtakančius veiksnius.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti MKP gamybos procesą, pateikti apibrėžimą ir klasifikaciją;
2. Išanalizuoti Lietuvoje leidžiamų MKP pasiūlą, sudaryti išleistų lietuviškų originalių MKP sąrašą;
3. Ištirti MKP leidybą labiausiai įtakančius veiksnius: švietimo politiką, mokinių kompiuterinio raštingumo lygį, mokytojų kompetenciją IT srityje;
4. Ištirti MKP platinimo veiksmus, analizuojant pasirinktos leidyklos atvejį.

Darbo struktūra.

Tiriamąjį darbą sudaro keturios dalys:

Pirmoji darbo dalis yra teorinė, kurioje pateikiama MKP samprata, klasifikacija, atskleidžiami privalumai ir trūkumai prieš kitas informacijos sklaidos terpes. Pateikiamas gamybos procesas nuo MKP planavimo iki kompaktinio disko išleidimo. Analizuojamos LR įstatymuose apibrėžiamos autorinės ir gretutinės teisės, susijusios su MKP leidyba, platinimu ir naudojimu.

Antroje dalyje siekiama apibendrinti MKP atsiradimo ir raidos etapus Lietuvoje. Analizuojama lietuviškų MKP pasiūla, sudaromas lietuviškų mokyklinių MKP sąrašas. Analizuojamos galiojančios ir rekomenduojamos įsigyti MKP, siekiant apibendrinti, koks MKP repertuaras pasiekia bendrojo

lavinimo mokyklas. Šioje dalyje aptariami lietuviškų originalių MKP autoriai, pateikiant jų profesiją, išleistų programų pavadinimus ir švietėjišką veiklą.

Trečioje darbo dalyje analizuojami MKP leidybą labiausiai įtakojantys veiksniai. Pateikiami švietimo politikos veiksmai, deklaruojamas požiūris ir strategijos. Remiantis statistiniais duomenimis, konstatuojamas mokinių pasirengimas dirbti su MKP. Pateikiami žvalgybinio tyrimo rezultatai, kurie atskleidžia mokytojų pasirengimą mokymo procese taikyti informacines technologijas, tame tarpe ir naudotis MKP.

Ketvirtame skyriuje apibūdinamas MKP platinimas, remiantis leidyklos UAB „TEV“ platinimo patirtimi. Aptariami pagrindiniai platinimą įtakojantys veiksniai: produkto kaina, taikoma nuolaidų sistema ir rėmimas.

Tiriamąo darbo metodai:

- 1. Informacijos paieškos ir sisteminimo metodas** naudojamas teorinėje dalyje rengiant MKP klasifikaciją, tiriant MKP pasiūlą ir galiojančių bei rekomenduojamų įsigyti MKP tyrime.
- 2. Švietimo politikos ir kitų dokumentų analizės metodas** daugiausiai naudojamas trečioje dalyje, skirsnyje „Valstybės politika, vykdoma MKP atžvilgiu“. Su anksčiau atliktais tyrimais susijusių dokumentų analizė naudojama tiriant MKP įtakojančius veiksnius. Čia remiamasi anksčiau atliktais tyrimais, susijusiais su tyrimo objektu.
- 3. Anketinis metodas** naudojamas trečioje dalyje, skirsnyje „Mokytojų darbo su MKP tyrimas“. Čia pateikiamas anketinio tyrimo aprašymas ir gauti rezultatai.
- 4. Lyginamasis metodas** naudojamas siekiant nusakyti pateikiamų įvykių tendencijas, lyginami kelerių metų duomenys, statistika. Atkreipiamas dėmesys, kiek skiriasi panašių tyrimų, susijusių su darbo objektu, rezultatų duomenys.

Tyrimo šaltiniai:

Pagrindiniai tyrimo šaltiniai yra Lietuvos valstybinių institucijų interneto svetainėse sukaupti dokumentai, ataskaitos, statistiniai duomenys. LR Švietimo ir mokslo ministerijos interneto svetainėje <http://www.smm.lt/> pateikiami valstybės dokumentai, susiję su vykdoma švietimo politika. Svetainės meniu skyrelyje „Švietimo būklė“ pateikiami tyrimai, ataskaitos, statistika, nagrinėjami kiti tiriamajam darbui aktualūs klausimai. Švietimo informacinių technologijų centro prižiūrimame interneto portale <http://www.emokykla.lt/> pateikiami tyrimai, dokumentai, ataskaitos, susiję su informacinėmis technologijomis, kompiuteriniu raštingumu, pateikiami anksčiau daryti MKP naudojamumo tyrimai:

- Mokomųjų kompiuterinių priemonių naudojimo ir diegimo tyrimas (2003 m.)
- Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimo tyrimas (2005 m.)

Statistikos departamento prie LR vyriausybės interneto svetainė <http://www.stat.gov.lt/lt/>, kurioje pateikiama kompiuterinio raštingumo statistika, namų ūkių kompiuterizacija, „Informacinės technologijos Lietuvoje“ kasmetiniai katalogai. LR Seimo interneto svetainėje <http://www3.lrs.lt/> pateikiami Autorinių ir gretutinių teisių įstatymas, kiti dokumentai, susiję su mokyklų kompiuterizavimu, švietimo politika ir strategijomis.

Tiriamąjį darbo teorinę dalį parengta naudojantis skaitmeninės leidybos kursų interneto svetainėje <http://mm.mch.mii.lt/moduliai.htm> pateikiama dėstomų modulių paskaitų medžiaga ir skaidrėmis. Literatūra apie leidybą ir platinimą: Datus C. Jr. Smith „Knygų leidybos pradmenys“; Remigijus Misiūnas „Leidyba ir platinimas“; Vytautas Pranulis „Marketingas“. Seraliniai leidiniai „Informacijos mokslai“, „Bibliografija“. „Bibliografijos žinių“ dalyje „Garso dokumentai“ pateikiamas skaitmeninių išteklių registras, tame tarpe ir suregistruotų MKP aprašai.

Darbo svarba:

Tiriamajame darbe analizuojami MKP leidybos klausimai ir su ja susiję veiksmai. Sudarytas lietuviškų originalių MKP sąrašas – pirmasis bandymas į vieną vietą surinkti kompiuterines priemones, skirtas bendrojo lavinimo mokykloms. Darbe tiriamų mokomųjų kompiuterinių priemonių leidyba – tai skaitmeninės leidybos dalis, kuri anksčiau išleistuose darbuose mažai arba išvis neanalizuota.

1. MKP LEIDYBA

1.1. Mokomųjų kompiuterinių priemonių samprata

Lietuvos Respublikos įstatymuose mokomosios kompiuterinės priemonės apibrėžiamos kaip ugdymui skirtos kompiuterinės programinės priemonės, apimančios įvairius programų tipus [18]. MKP gali būti platinamos kompaktiniuose diskuose, diskeliuose ir kitose skaitmeninėse laikmenose, internete.

Šiandien daugiausia MKP yra platinamos kompaktiniuose diskuose. Internete yra apie 15 % visų Lietuvoje leidžiamų ir platinamų MKP, iš kurių didžioji dalis yra nemokamos (portalo www.emokykla.lt duomenimis).

MKP sudedamosiomis dalimis gali būti mokomoji spausdinta medžiaga (pvz., vadovėliai, pratybų sąsiuviniai, metodinės rekomendacijos, plakatai); speciali techninė įranga (pvz., zondai, specialūs valdymo įrenginiai), kuri yra sudedamoji ugdymui skirtos kompiuterinės priemonės dalis [18]. MKP yra priskiriamos mokomosioms priemonėms ir kol kas tai nėra alternatyva tradicinėms mokymo priemonėms.

Mokomųjų programų yra labai įvairių. Jas klasifikuoti taip pat galima skirtingai. Atsižvelgiant į portalo www.emokykla.lt suregistruotų MKP charakteristikas, mokymo priemonės galima klasifikuoti taip:

PAGAL KILMĖS VIETĄ:

- lietuviškos;
- užsienio šalių.

PAGAL PROGRAMOS KALBĄ:

- vienakalbės:
 - lietuvių;
 - anglų rusų;
 - kita kalba;
- dvikalbės:
 - lietuvių-anglų;
 - lietuvių-rusų;
 - rusų-anglų;

PAGAL PLATINIMĄ:

- laisvai platinamos;
- perkamos;

PAGAL STATUSĄ:

- galiojanti (turinti tinkamumą naudoti ugdymo procese patvirtinančią žymą);
- rekomenduojama įsigyti (teigiamai įvertinta Ekspertų komisijos);
- eksperimentinė (reikalinga tyrimams, testavimui, vertinimui bei MKP integravimo į ugdymą parengiamiesiems darbams);

PAGAL FORMĄ:

- turi spausdintą atitikmenį;
- neturi spausdinto atitiktens;

Tyrime „Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas“ pateikta populiareesnė MKP klasifikacija [19]:

PAGAL TURINĮ:

- universaliosios;
- dalykinės;

Universaliosios mokymo programos nėra specialiai skirtos kuriam nors konkrečiam dalykui mokytis. Jas galima taikyti įvairiems dalykams, siekiant įvairių mokymo tikslų. Universaliosios mokymo programos paprastai skirtos tam tikriems veiksams atlikti.

Dalykinės mokymo programos skirtos konkrečioms dalykams ar temoms mokytis.

PAGAL PASKIRTĮ:

- demonstravimo;
- eksperimentavimo ir modeliavimo;
- konstravimo ir modeliavimo;
- pratybų;
- kontroliuojančios;
- savarankiško mokymosi;
- mokomuosius žaidimus;
- pagalbines priemones.

Demonstravimo programos dažnai atlieka įprastų demonstravimo priemonių (žemėlapių, plakatų ir kt.) funkciją. Tačiau kompiuterinės demonstravimo priemonės paprastai būna pranašesnės už įprastines, kadangi kompiuterio ekrane gali būti pademonstruoti sudėtingi eksperimentai, pateikti sudėtingų reiškinių modeliai, kurių neįmanoma arba sudėtinga parodyti mokyklų laboratorijose; demonstruojant derinami keli informacijos pateikimo būdai (tekstas, garsas, vaizdas); demonstravimo priemonės dažnai pasižymi interaktyvumu (stebimą vyksmą galima sustabdyti, pakartoti, pakeisti parametrus ir pan.).

Eksperimentavimo ir modeliavimo programos imituoja įvairių reiškinių vyksmą, savybes, mechanizmų veikimą. Jos dažnai naudojamos ir kaip demonstravimo priemonės. Pateikiami modeliai paprastai priklauso nuo įvairių parametrų, kuriuos galima keisti, pasirinkti. Nuo demonstravimo programų skiriasi tuo, kad pasižymi didesniu interaktyvumu. Konstravimo ir modeliavimo programose galima ne tik keisti modeliuojamojo reiškinio parametrus, bet ir pačiam konstruoti mechanizmus, stebėti jų veikimą, tirti reiškinių dėsningumus, kurti hipotezes ir jas tikrinti. Nuo eksperimentavimo ir modeliavimo programų skiriasi galimybe kurti naujus eksperimentus.

Pratybų programos skirtos įvairioms teorinėms žinioms įtvirtinti ir praktiniams įgūdžiams ugdyti. Jos moko atlikti kurį nors veiksmą, pavyzdžiui, spręsti matematikos uždavinius, taikyti lietuvių kalbos skyrybos ir kirčiavimo taisykles, mokytis rinkti tekstą akląja sistema.

Kontroliuojančios programos skirtos besimokančiųjų žinioms tikrinti. Nuo pratybų programų skiriasi tuo, kad nėra skirtos mokytis, bet tik patikrinti žinias. Tai gali būti testai, užduotys ir kt.

Savarankiško mokymosi programos pasižymi visų aukščiau minėtų tipų savybėmis. Jos skirtos padėti pačiam mokiniui mokytis vienos ar kitos temos, formuoti reikiamus įgūdžius, patikrinti savo žinias.

Mokomieji žaidimai – tai kompiuteriniai žaidimai, kuriuose vyrauja mokomieji elementai. Dauguma šio tipo programų skirtos ikimokyklinio amžiaus vaikams arba jaunesniųjų klasių moksleiviams. Tai gali būti įvairūs galvosūkliai, kryžiažodžiai, modeliavimo žaidimai loginei ir strateginei mąstysenai lavinti.

Pagalbinės priemonės padeda atlikti įvairius nuobodžius ir varginančius veiksmus, leidžia daugiau dėmesio skirti esminiams dalykams. Pagalbinių priemonių pavyzdžiai – enciklopedijos, žodynai, tekstų rengyklės, grafikos rengyklės, muzikos rengyklės, skaičiavimų programos ir kt.

Mokomosios kompiuterinės priemonės yra ne vienintelės skaitmeninės mokymo priemonės. Visus mokymo procese naudojamus informacijos šaltinius galima suskirstyti taip (1 schema):

Mokymo priemonės ir informacijos šaltiniai, naudojami mokymo procese

Sudaryta remiantis tyrimo „Aukštųjų mokyklų studentų naudojimas mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais“ ataskaita [1].

Analizuojant schemą matyti, kad mokymo procese naudojamos tradicinės ir skaitmeninės mokymo priemonės. MKP yra skaitmeninių mokymo priemonių dalis, kuri dažniausiai yra platinama išorinėse laikmenose – kompaktiniuose diskuose. Kartais MKP gali būti atitikmuo kai kurioms tradicinėms mokymo priemonėms, pavyzdžiui žodynams, žinynams, atlasams, žemėlapiams, vadovėliams, metodinėms priemonėms.

Tiek tradicinės, tiek skaitmeninės mokymo priemonės yra labai svarbios šiandienos mokymo procese. Kiekviena priemonė turi savo privalumų ir savo trūkumų (1 lentelė):

Informacijos pateikimo terpių privalumai ir trūkumai.

Spausdinta	Internetas	Kompaktinis diskas
Privalumai		
<ul style="list-style-type: none"> • Nereikalinga papildoma įranga, norint naudotis knyga. • Nevargina akių, nereikia žiūrėti į monitorių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija pasiekama iš bet kur, kur yra interneto ryšys. • Informacijos atnaujinimo greitis ir kaina. • Gali būti atvaizduojama, bet kokioje operacinėje sistemoje. • Nesudėtinga apsaugoti nuo nesankcionuoto naudojimo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Galima naudotis ir be interneto ryšio. • Pateikiamos informacijos apimtis beveik neribojama (miniCD, CD, miniDVD, DVD, DL-DVD) 250 Mb, 650 Mb, 1,4 Gb, 4,7 Gb, 8,5 Gb. • Galima naudoti aukštos kokybės garsą ir video medžiagą.
Trūkumai		
<ul style="list-style-type: none"> • Tik turint knygą, galima ją naudotis, kyla tiražo ir platinimo problema. • Negalima atlikti paieškos. • Kuo didesnė knygos apimtis, tuo brangiau ją pagaminti . • Atspausdinus knygą, pataisymai negalimi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reikia turėti interneto ryšį. • Teoriškai ribojama pateikiamos informacijos apimtis (kiekvienas parsiončiamas kilobaitas kainuoja laiką ir pinigus). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tik turint kompaktinį diską galima juo pasinaudoti, todėl iškyla tiražo ir platinimo problema. • Pagaminus diskus, pataisymai negalimi. • Dėl technologinių sprendimų, t.y. naudojamos programinės įrangos, susiejama su konkrečiomis operacinėmis sistemomis. • Sudėtinga apsaugoti nuo neleistino dauginimo.

Sudaryta remiantis darbo rašymo metu surinkta informacija.

Kiekviena terpė turi savo privalumų ir trūkumų. Tačiau tik kompaktiniame diske galima išsaugoti pakankamai daug vaizdo ir garso informacijos vienu metu. Be to, ši informacija dar gali būti ir interaktyvi, kas visai nepasiekama spausdintoje knygoje. Mokymo priemonės internete taip pat gali būti interaktyvios, tačiau internete galima patalpinti ribotą informacijos kiekį.

1.2. MKP gamybos procesas

Mokomųjų kompiuterinių priemonių gamyba kai kuriais aspektais yra panaši į tradicinių knygų leidybą. Jai galioja kai kurie juridiniai leidybos įstatymai ir standartai. Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo 36 straipsnį visi skaitmeniniai ištekliai turi

turėti ISBN numerį. Tai galioja ir kompaktiniuose diskuose išleistoms MKP. Peržvelgus internete randamų MKP ISBN kodus pastebėta, kad ne visi leidėjai suteikia šį kodą savo leidžiamiems kompaktiniams diskams, arba jų nenurodo. Leidėjai taip pat turi pateikti privalomus egzempliorius, kurios gauna Lietuvos Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka bei Bibliografijos ir knygotyros centras. Duomenys apie šiuos dokumentus įtraukiami į valstybinės bibliografijos duomenų bazę, registruojami rodyklėje „Bibliografijos žinios“ ir leidinyje „Lietuvos spaudos statistika“ [15, p. 6].

Pasak Gedimino Navicko¹, kuriant multimedijos produktą, tame tarpe ir mokomašias kompiuterines priemones, pereinami šie darbo etapai:

- Planavimas;
- Turinio sukūrimas;
- Apipavidalinimas;
- Įgyvendinimas;
- Kompaktinio disko išleidimas [21].

Planavimas – yra pamatinis darbo etapas. Kuo kruopščiau ir tiksliau viskas bus suplanuota, tuo lengviau bus sukurti gerą produktą. Planuojant sukuriama hierarchinė kompaktinio disko struktūra, loginis suskirstymas bei navigacijos struktūra. Svarbu iš pat pradžių viską apgalvoti, nes pasikeitus produkto hierarchinei sistemai, gali pakisti ir navigacija bei dizainas. Navigacijos sistema turi būti kuo paprastesnė ir visiems suprantama. Jei šito padaryti neišeina, turi būti pridedamas paaiškinimas vartotojui.

Turinio sukūrimas – joks produktas negali gyvuoti be turinio, t.y. tam tikros medžiagos, kuri bus publikuojama. Turinio sukūrimas MKP yra labai skirtingas, priklausomai nuo to, kokia programa planuojama. Jeigu mokomojoje priemonėje pateikiama daug teksto (dalykinėse mokymo programose), turinio paruošimas labai panašus į tradicinės knygos paruošimo procesą. Paruoštas rankraštis turi būti redaguojamas, atliekama teksto korektūra. Jei MKP yra labiau demonstracinė, ir joje mažai teksto, tuomet kuriamos iliustracijos arba animacija. Iliustracijos paruošiamos pagal specialius reikalavimus, kurie yra kitokie nei tradicinėje leidyboje. Priklausomai nuo iliustracijų paskirties, jos gali būti kelių rūšių. GIF ir JPEG formatu paruoštos iliustracijos naudojamos pagyvinti, pagražinti tekstą. Jos užima nedaug vietos, pakankamai gera raiška, tačiau jos yra statiškos. Kartais reikia didelių iliustracijų (žemėlapiai, schemas), kurias taip pat galima paruošti šiais formatais. Dažnai naudojamos ne iliustracijos, o animacija, paruošta Macromedia Flash ar kitų programų pagalba.

¹ Gediminas Navickas – Inžinierius programuotojas, Matematikos ir informatikos instituto doktorantas; dalyvavo kuriant MKP "Kūryba ir tradicijos: geometriniai lietuvių audinių raštai" ir "Lietuvos tautinės mažumos: kultūros paveldas".

Apipavidalinimas – kuriamas produkto dizainas. Programos išvaizda turi būti vieninga, neperkrauta, aiškiai išreikštu navigacijos lauku. Kuriant paprastesnius MKP projektus, apipavidalinimas kuriamas atskirai nuo turinio. Programos dizainas sukuriamas naudojant Adobe Photoshop ir panašias programas, vėliau charakteringus dizaino elementus ir spalvas panaudojant HTML kalbos pagalba. Tą patį galima atlikti automatiškai, naudojant programas, skirtas kurti multimedijos produktams. Sudėtingesnių projektų (mokomųjų žaidimų, demonstracinių MKP) apipavidalinimas atliekamas tuo pačiu metu kaip ir jų turinio kūrimas, naudojant Macromedia Flash ar kitas programas.

Igyvendinimas – tai MKP gamybos etapas, kai visi suredaguoti tekstai paruošiami HTML formatu, sudėtingesniais atvejais gali būti naudojami programų paketai, skirti Macromedia produktams kurti. Dažniausiai naudojamos programos yra:

- Macromedia Director programa įgalina daugkartinį paruoštos multimedinės medžiagos naudojimą kuriant informacinio priedo papildymą, publikuojamą CD ir DVD laikmenose, visuomeniniuose terminaluose, o taip pat ir internete.
- Macromedia Authorware – lyderiaujantis produktas savo srityje, skirtas multimedinių priedų, skirtų elektroniam apmokymui kūrimui, kuriuos vėliau galima platinti per internetą, CD ir DVD diskus.

Šiame etape atliekamas ir visapusiškas produkto testavimas. Tai labai svarbi produkto gamybos dalis, nes paruošus MKP ir įrašius į kompaktinį diską, klaidų taisyti bus neįmanoma.

Kompaktinio disko išleidimas – tai procesas, kai sukurta mokomoji kompiuterinė programa įrašoma į kompaktinį diską. MKP gali būti leidžiamos CD, DVD formato laikmenose.

1.3. Autorinių ir gretutinių teisių taikymas skaitmeninėje leidyboje

Skaitmeninei leidybai taikomi visi įstatymai kaip ir įprastai leidybai: autorių teises ir gretutines teises, pramoninę nuosavybę, sąžiningą konkurenciją reguliuojantys įstatymai, taip pat atsakomybę (civilinę, administracinę, baudžiamąją) numatantys ir kiti įstatymai [10]. Skaitmeninius leidinius autorinės ir gretutinės teisės saugo dviem aspektais: kaip autorinį kūrinį ir kaip programinę įrangą. 2003 m. kovo 5 d. išleista nauja galiojusio Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo redakcija. Joje plačiau nagrinėjami skaitmeninės leidybos klausimai, nei ankstesniame leidime, pateikiama informacija apie kompiuterinių programų gamintojų ir vartotojų teises.

Mokomoji kompiuterinė priemonė yra kompiuterinė programa. Naujoje įstatymo redakcijoje teigiama, kad kompiuterių programa – tai žodžiais, kodais, schemomis ar kitu pavidalu pateikiamų instrukcijų, kurios sudaro galimybę kompiuteriui atlikti tam tikrą užduotį ar pasiekti tam tikrą

rezultata, visuma, kai tos instrukcijos pateikiamos tokiomis priemonėmis, kurias kompiuteris gali perskaityti; ši sąvoka apima ir parengiamąją projektinę tokių instrukcijų medžiagą, jeigu pagal ją galima būtų sukurti minėtą instrukcijų visumą [2, ekr. 4]. Taigi šis įstatymas turi būti taikomas ir mokomųjų kompiuterinių priemonių kūrimui bei platinimui reglamentuoti.

Pagal šį įstatymą, kompiuterių programa saugoma tuomet, kai ji yra originali. Nustatant kompiuterių programos originalumą, netaikomi jokie kokybės ar meninės vertės kriterijai.

Norint apsaugoti originalias kompiuterines programas, tame tarpe ir MKP, įstatymas tiksliai nusako vartotojo teises. Kalbant apie kompiuterines programas, dažniausiai susiduriama su kopijavimo, neteisėto dauginimo ir programų dekompiliavimo klausimais, kurie ir yra plačiau aptarti LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme.

Autorinės teisės paprastai leidžia atgaminti ne daugiau kaip vieną leidinio egzempliorių asmeniniam naudojimui ir nesiekiant komercinių tikslų. Tačiau įstatymo 20 straipsnis teigia, kad kompiuterinių programų atgaminti negalima, išskyrus kelias išimtis, nurodomas įstatymo 30 skyriuje. Asmuo, turintis teisę naudoti kompiuterių programą, be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo turi teisę pasidaryti kompiuterių programos kopijas ar adaptuoti programą, jei tos kopijos ar programos adaptavimas būtini tam, kad:

1) būtų galima naudotis šia kompiuterių programa pagal paskirtį, kuriai kompiuterių programa buvo įsigyta, įskaitant programos klaidų ištaisymą;

2) būtų galima naudoti teisėtai įsigytos kompiuterių programos kopiją, jeigu kompiuterių programa būtų prarasta, sunaikinta ar taptų netinkama naudoti.

Taip pat asmuo turi teisę išbandyti, nagrinėti ar patikrinti, kaip programa veikia, kad galėtų nustatyti, kokiomis idėjomis ir principais pagrįsti bet kurie programos elementai, jeigu jis tai daro atlikdamas veiksmus, kuriuos turi teisę atlikti (įdiegia programą, rodo ekrane, perduoda ar išsaugo programos duomenis). Jokia kompiuterių programos kopija ar adaptuota programa negali būti be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo naudojama kitokiems tikslams, negu anksčiau paminėti [2, ekr. 20].

Autorinės teisės taip pat nagrinėja ir kompiuterinių programų dekompiliavimą (31 skyrius), t.y. programos objekcinio kodo atskleidimą, norint nustatyti savarankiškai sukurtų programų pirminę struktūrą ir kodavimą [13]. Autoriaus ar kito programos autorinių teisių turėtojo sutikimas nebūtinai, jeigu norima atskleisti programos kodą tam, kad būtų galima užtikrinti tos kompiuterinės programos ir kitų programų suderinamumą. Tai gali atlikti licenciją turintis asmuo ar kitas asmuo, turintis teisę naudotis programos kopija, ar jų įgaliotas tai atlikti asmuo. Tokius veiksmus galima atlikti tik tada, jeigu informacija, užtikrinanti programų prieinamumą, prieš tai nebuvo laisvai prieinama. Įstatymas nurodo, kad tokius veiksmus galima atlikti tik toms originalios programos dalims, kurios yra būtinos suderinamumui užtikrinti.

Gautą informaciją draudžiama naudoti kitiems tikslams negu savarankiškai sukurtos kompiuterių programos suderinamumui užtikrinti ir perduoti kitiems asmenims. Šios informacijos negalima naudoti panašių kompiuterių programų kūrimui, gaminimui ar rinkodarai arba bet kokiam kitam autorių teises pažeidžiančiam veiksmui [2, ekr. 21].

41 straipsnio 2 punkte nurodoma, kad kai materialiose laikmenose užfiksuotos kompiuterių programos platinamos per prekybos tinklą, jomis naudotis teisė suteikiama pagal licencinę sutartį, kuri pirkėjui pateikiama kompiuterių programos pakuotėje (paketo licencija). Paketo licencijoje nurodytos sąlygos kompiuterių programos naudotojui yra privalomos. Jos turi būti pateikiamos laikantis Vartotojų teisių gynimo ir Valstybinės kalbos įstatymų reikalavimų. Kai kompiuterių programos pateikiamos kompiuterių tinklais, teisė naudotis kompiuterių programa naudotojui gali būti suteikiama licencine sutartimi, kuri pateikiama elektronine forma ir kurią naudotojas turi patvirtinti prieš pradėdamas naudoti produktą [2, ekr.25].

Apibendrinant pirmąjį skyrių galima teigti, kad MKP gamyba nesiskiria nuo kitų kompiuterinių programų gamybos. Ji labiau artima internetinių produktų kūrimui, tik šie neįrašomi į kompaktinius diskus, o platinami internete. Kiek mažiau gamyba panaši į tradicinės leidybos produktus. Dažnai spausdinta metodinė priemonė ar vadovėlis perleidžiamas ir skaitmeninėje laikmenoje, arba MKP sukuriama remiantis anksčiau išleista mokymo priemone. Autorinės teisės mokomosioms kompiuterinėms priemonėms taikomos taip pat griežtai, kaip ir kitoms kompiuterinėms programoms. Už jų kopijavimą ir neteisėtą platinimą gresia tokios pačios baudos, kaip ir už pasaulyje pripažintų ir žinomų kompiuterinių programų neteisėtą naudojimą.

2. MKP PASIŪLOS LIETUVOJE ANALIZĖ

2.1. MKP raida Lietuvoje

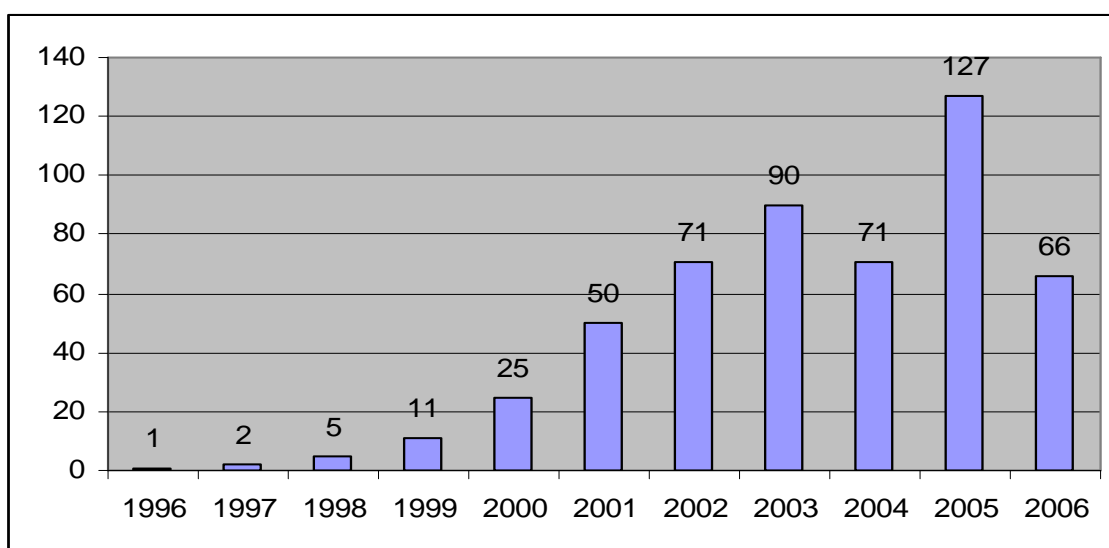
Leidiniai skaitmeniniuose ištekliuose Lietuvoje pradėti leisti daugiau nei prieš 10 metų. Lietuvos Nacionalinė bibliotekos kataloge užregistruotas pirmasis leidinys kompaktiniame diske – „Янтарный край России“, išleistas 1995 metais, kuriame pateikiama vaizdo ir garso medžiaga apie Rusiją (Vilnius, Acme Baltija). 1996 metais išleistas pirmasis lietuviškas kompaktinis diskas, kuriame buvo pateikiami Lietuvos Respublikos Seimo 1992 – 1996 metų veiklos dokumentai.

R. Varnienė ir A. Vaškevičienė pastebi, kad apie 1998 metus Lietuvoje dominavo interneto leidiniai bei dokumentai, o leidinių kompaktiniuose diskuose leidyba, palyginus su kitomis šalimis, buvo labai nepopuliari [28, p. 42]. Autoriai ir leidėjai labiau kompaktinių diskų leidyba susidomėjo tik 2000 metais.

„Bibliografijos žinių“ dalyje „Garso dokumentai“ skaitmeniniai ištekliai pradėti registruoti tik nuo 1998 m. tačiau ir čia pateikiami skaičiai tiesiogiai neatspindi mokomųjų kompiuterinių priemonių statistikos Lietuvoje. Leidinyje esantys duomenys surinkti leidėjų pristatomų privalomų egzempliorių pagalba. Tačiau šie duomenys leidžia stebėti, kaip kito skaitmeninės leidybos mastai Lietuvoje (1 grafikas):

1 grafikas.

Skaitmeninės leidybos raida Lietuvoje.

Sudaryta remiantis „Bibliografijos žinių“ dalyje „Garso dokumentai“ pateiktais duomenimis ².

² 2006 metais suregistruota tik pirmojo pusmečio duomenys.

Per 9 metus užregistruoti 516 skaitmeniniai ištekliai, išleisti Lietuvoje. Neaišku, kokią dalį sudaro mokykloms skirti MKP, nes registre nenurodoma kompaktinio disko paskirtis.

Pirmosios mokomosios kompiuterinės priemonės Lietuvoje buvo talpinamos internete ir jas buvo galima laisvai parsisiųsti. Viena iš seniausių dar dabar randamų mokymo priemonių internete yra „Lietuvių kalba 7 kl.“, sukurta 1992 metais. Tai lietuvių kalbos programa skirta 6-7 klasių moksleiviams mokytis nosinių balsių rašybos veiksmažodžių, daiktavardžių ir būdvardžių šaknyse. Su programa galima dirbti tiek pamokoje, tiek savarankiškai. Ši programa sukurta ir veikia šiandien jau nepopuliarioje operacinėje sistemoje MS-DOS³.

Pirmoji lietuviška mokomoji kompiuterinė priemonė mokyklai kompaktiniame diske išleista 1998 metais. Tai kompaktinis diskas „Žvilgsnis į „Aukso amžių“ - Baltai pirmaisiais amžiais po Kristaus - sumanytas kaip pažintinė priemonė Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos moksleiviams, aukštųjų mokyklų istorijos ir humanitarinių fakultetų studentams, visiems, kurie domisi Lietuvos istorija ir Lietuvos kultūros paveldo pristatymui užsienio visuomenei [29]. 1999 metais pasirodė antroji mokomoji priemonė mokyklai – kompaktinis diskas „Lietuva iki Mindaugo“. Jis skirtas Lietuvos priešistorėi ir išleistas keturiomis kalbomis – lietuvių, anglų, lenkų ir rusų. Taigi pirmosios mokomosios priemonės skirtos gilinti istorijos disciplinos žinias. Abi MKP išleido „Elektroninės leidybos namai“. Dabar MKP skaičius kiekvienais metais auga, įgaudamas vis didesnę pagreitį, ir sudaro vis didesnę dalį visų skaitmeninėse laikmenose išleidžiamų leidinių.

2.2. MKP pasiūla Lietuvoje

2 lentelė.

Skaitmeninių mokymo priemonių registras portale www.emokykla.lt.

Skaitmeninė mokymo priemonė	Užregistruota portale www.emokykla.lt , vnt.
Mokomosios kompiuterinės priemonės (MKP)	309
Metodiniai darbai	255
Svetainės	41
Konspektai, skaitmeninės knygos	21
Dalykinės nuorodos	10
Programinė įranga	3
Viso:	639

Sudaryta naudojantis portalo www.emokykla.lt duomenimis.

³ Informacija apie MKP adresu: <http://www.emokykla.lt/lt.php/istekliai/117?resource_id=154>.

Šiandien yra daugybė skaitmeninių priemonių, skirtų mokyti ir mokytis. MKP yra tik viena iš jų (2 lentelė). Portalo www.emokykla.lt duomenimis, beveik pusę užregistruotų mokyklinių skaitmeninių mokymo priemonių sudaro MKP. Iš 309 MKP 45 mokomosios programos yra laisvai platinamos, 27 iš jų galima laisvai parsisiųsti iš interneto.

Šiandien Lietuvos MKP rinkoje galima įsigyti:

- Lietuviškų originalių MKP;
- Verstų ir pritaiktų Lietuvos mokymo programoms MKP;
- Originalių užsienio šalyse išleistų MKP.

Pirmenybė yra teikiama lietuviškoms originalioms programoms, nes jos geriausiai atitinka mokyklų mokymo programas. Tačiau nevengiama naudotis ir kitų šalių sukurtomis, adaptuotomis ir neadaptuotomis MKP, jeigu Lietuvos MKP rinkoje nėra geresnio lietuviško atitikmens.

Tiriant lietuviškų MKP repertuarą svarbu paminėti, kad vieningo MKP registro nėra. „Bibliografijos žinių“ dalyje „Garso dokumentai“ registruojami visi Lietuvoje išleidžiami skaitmeniniai ištekliai. Lietuvos Nacionalinės bibliografijos duomenų banko ir Nacionalinio spaudos archyvo duomenų bazėse suregistruotų skaitmeninių išteklių skaičius panašus. Tačiau šiuose šaltiniuose neišskiriamos mokymo priemonės, jos yra bendrame sąrašė. Skaitmeniniai ištekliai šiose bazėse registruojami gavus privalomuosius egzempliorius iš leidėjų. Atlikus analizę pastebėta, kad ne visi MKP turi ISBN kodą, taigi ne visi leidiniai yra pateikti ir Nacionalinei bibliotekai. Galbūt išsamesnis MKP registras yra portalo www.emokykla.lt duomenų bazėje. Joje suregistruotos lietuviškos MKP, skirtos ir tinkamos naudoti bendrojo lavinimo mokyklose. Greta jų yra ir užsienio šalių bei adaptuotos MKP, kurios gali būti naudojamos mokymo procese.

Siekiant nusakyti lietuviškų MKP pasiūlą sudarytas lietuviškų bendrojo lavinimo mokykloms tinkamų MKP sąrašas (1 priedas). Jame suregistruotos lietuvių autorių ir leidėjų parengtos MKP. Dėl informacijos stokos, gali pasitaikyti ir adaptuotų MKP, kurios pritaikytos Lietuvos mokykloms. Bibliografinės nuorodos gali būti nepilnos, gali pasitaikyti netikslumų, nes ne visų MKP informaciją galima patikrinti keliose vietose. Sąrašas sudarytas naudojantis portale www.emokykla.lt pateiktais duomenimis. Daug informacijos gauta iš įvairių universitetų bibliotekų skaitmeninių katalogų, kurie prieinami per vartotojo sąsają <http://aleph.library.lt/>, suvestinio katalogo <http://www.libis.lt/>. Kadangi ne visi leidėjai MKP suteikia ISBN kodą, tai lietuviškų programų ieškoma ir leidyklų interneto svetainėse: www.almali.lt, www.sviesa.lt, www.tev.lt, taip pat informacija palyginama ir internetiniuose knygynuose www.super.lt ir www.patogupirkti.lt. Jeigu MKP autorius, rengėjas, ar sudarytojas yra lietuvis, tai daroma prielaida, kad programa yra lietuviška ir originali. Jeigu nurodomas vertėjas, daroma prielaida, kad programa yra adaptuota ir ji neįtraukiama į sąrašą. Toliau nagrinėjamame Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP sąrašė pateikiamos originalios programos ir adaptuotos programos. Lietuviškų MKP sąrašė siekiama suregistruoti originalias lietuviškas MKP,

todėl ne visos MKP, esančios galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti sąraše, bus įtrauktos į sudarytą sąrašą.

2.3. Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP analizė

Galiojanti MKP – patvirtinimo žymą turinti kompiuterinė programinė priemonė. Į galiojančių MKP sąrašą gali būti įrašomos tik patvirtinimo žymą (“grifa“) turinčios priemonės [4, ekr. 2].

Rekomenduojama įsigyti MKP – tai užsienyje arba Lietuvoje išleistos ir ekspertų komisijų teigiamai įvertintos kompiuterinės programinės priemonės. Į rekomenduojamų įsigyti MKP sąrašą gali būti įtrauktos užsienyje arba Lietuvoje išleistos, už ugdymo sritį atsakingos ir IT ekspertų komisijų teigiamai įvertintos MKP, kurios:

- tinka papildomajam ugdymui;
- tinka projektinei veiklai arba kitokiam neprivalomam ugdymui;
- gali būti naudojamos mokyklų bibliotekose;
- skirtos tik pedagogams [4, ekr. 3].

2006 m. galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP sąraše yra 117 mokomųjų priemonių, kurias gali įsigyti mokyklos. Šios MKP mokykloms gali būti perkamos už mokyklų aprūpinimui MKP skirtas centralizuotas priemones ir už mokinio krepšelio lėšas, skirtas mokymo priemonėms įsigyti, bei kitas steigėjo ar mokyklos lėšas [4, ekr. 3]. Taigi didžioji dalis mokyklose naudojamų MKP yra galiojančios ir rekomenduojamos įsigyti MKP. Jų analizė padės nusakyti mokyklose naudojamų MKP:

- leidėjus ir tiekėjus;
- leidžiamų MKP kalbą;
- mokymosi dalykus;

2.3.1. MKP gamintojai, tiekėjai ir platintojai

2006 m. birželio 29 d. patvirtinto įsakymo „Dėl galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti mokomųjų kompiuterinių priemonių sąrašo patvirtinimo“ prieduose nurodomi 27 MKP tiekėjai (3 lentelė):

Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP tiekėjų leidinių kiekis

Tiekėjo pavadinimas	Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP skaičius, vnt.
UAB „Alma Littera - Šviesa“	14
ITC	12
UAB „Elektroninės leidybos namai“	13
UAB „TEV“	4
Atviros Lietuvos fondas	6
Lietuvių kalbos institutas	3
UAB „Metadata“	1
UAB „Gimtasis žodis“	1
ŠMM	2
Matematikos ir informatikos institutas	6
UAB „LearnKey“	1
KTU kompiuterinės technikos bandymų laboratorija	1
IĮ „Prodigis“	4
UAB „INFO-TEC“	2
UAB „Aseta“	1
Vilniaus pedagoginis universitetas	2
VU Kartografijos centras	1
UAB „Ekspobalta“	2
Lietuvių istorijos institutas	1
Klaipėdos universitetas	1
UAB „Alna“	1
UAB „Akelotė ir CO“	10
UAB „Sonex“	18
UAB „Ars Computandi“	4
UAB „Microsoft Corporation“	1
Alina Dubetienė	2
Onutė Gervinė, Aistė Kantautienė	1

Sudaryta remiantis galiojančių [7] ir rekomenduojamų [24] įsigyti MKP sąrašo duomenimis.

MKP rinkoje galima išskirti kompiuterinių priemonių gamintojus, platintojus ir tiekėjus.

MKP gamintojas – tai leidykla ar įmonė, kurianti originalias kompiuterines priemones. Dažnai gamintojas yra ir savo produkcijos platintojas. Tarp tokių galima paminėti šiuos leidėjus:

- Leidykla UAB „TEV“;
- Leidyklų grupė „Alma littera – Šviesa“;
- Leidykla UAB „Elektroninės leidybos namai“;
- Lietuvių kalbos institutas, Lietuvos istorijos institutas, VU ir VU

Kartografijos centras.

Leidykla „TEV“ specializuojasi vadovėlių ir mokymo priemonių leidyboje bendrojo lavinimo, aukštosios ir aukštesniosios mokykloms. Viena iš leidybos sričių yra MKP leidyba.

Leidyklų grupės „Alma littera – Šviesa“ leidybinė veikla yra labai plati. Ji leidžia grožinę, pažintinę, mokomąją literatūrą, vadovėlius ir mokymo priemones mokykloms. Šalia to leidykla taip pat leidžia MKP mokykloms.

Leidykla „Elektroninės leidybos namai“ labiau specializuojasi elektroninės leidybos srityje. Jie leidžia MKP, rengia interneto projektus, prezentacijas, kuria firminį stilių. Tačiau MKP leidyba yra viena iš pagrindinių veiklų, o ne gretutinė, kaip kitom leidyklom.

Institutai, universitetai leidžia pavienes MKP, jas kuria Švietimo ministerijos užsakymu arba savo sukurtus projektus leidžia bendradarbiaudami su elektronine leidyba užsiimančiomis įmonėmis (UAB „Elektroninės leidybos namai“).

Tiekėjais galima vadinti leidyklas ir įmones, kurios perka užsienio šalyse išleistas MKP. Kai kurias iš jų aprobuoja mūsų mokymo procesui arba išverčia į lietuvių kalbą. Ankstesnėje lentelėje minėtus MKP tiekėjus galima suskirstyti į dvi grupes:

- **Leidžia originalias MKP ir tiekia užsienio leidėjų MKP:**
 - „Alma littera - Šviesa“ platina užsienio leidėjų „YDP Education Technologies“, „Young Digital Poland“ produkciją.
 - „Elektroninės leidybos namai“ platina užsienio leidėjų UAB "Harmonic vision", „Dorling Kindersley Multimedia“, „LaraMera“ produkciją.

- **Neleidžia originaliu MKP, bet tiekia užsienio leidėjų išleistas MKP:**
 - UAB „Akelotė ir CO“ platina užsienio leidėjų „Compedia“ ir UAB „Новый Диск“ sukurtas MKP. Jas išverčia ir pritaiko daugiausiai ikimokyklinio amžiaus ir pradinių klasių mokiniams.
 - UAB „Sonex“ kompiuteriai platina užsienio šalių leidėjų „DK Multimedia“, UAB „Crocodile Clips Software“.
 - Į „Prodigis“ platina užsienio leidėjo „Magix“ išleistas MKP.

Daugelio mažųjų MKP leidėjų produkciją platina Švietimo informacinių technologijų centras (ITC). Jis platina pavienių autorių, kitų institucijų gaminamas MKP. Tarp tokių galima paminėti:

- Matematikos ir informatikos institutą;
- Vilniaus pedagoginį universitetą;
- UAB „Aseta“;
- Atviros Lietuvos fondą.

2.3.2. MKP mokymosi dalykų ir kalbos analizė

Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP sąraše nurodomi mokymo dalykai, kuriems skirtos kompiuterinės priemonės (4 lentelė).

4 lentelė.

Mokymosi dalykui skirtų galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP skaičius

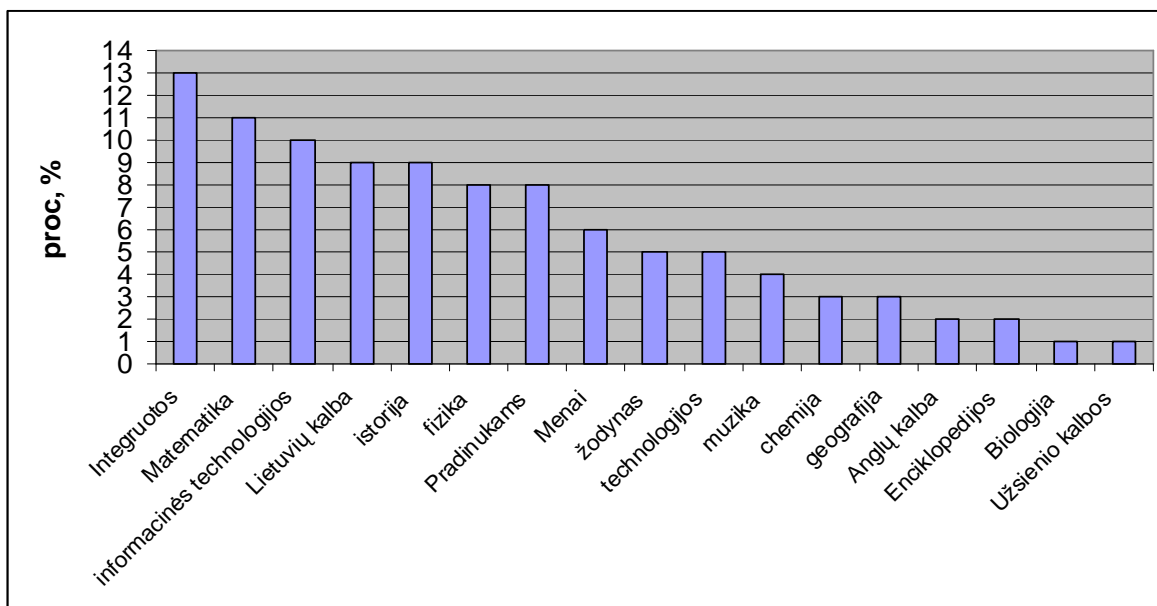
Mokymosi dalykas	Galiojančių MKP skaičius	Rekomenduojamų MKP skaičius	Iš viso dalykui skirtų MKP skaičius
Lietuvių kalba	3	8	11
Fizika	1	8	9
Chemija	2	2	4
Istorija	4	6	10
Matematika	3	10	13
Geografija	4	-	4
Menai	3	4	7
Muzika	-	5	5
Integruotos	7	8	15
Anglų kalba	1	1	2
Informacinės technologijos	1	11	12
Žodynai	4	2	6
Technologijos	-	6	6
Biologija	-	1	1
Užsienio kalbos	-	1	1
Pradinukams	-	9	9
Enciklopedijos	-	2	2
Viso:	33	84	117

Sudaryta remiantis galiojančių [7] ir rekomenduojamų [24] įsigyti MKP sąrašo duomenimis.

Šiuos skaičius išreiškus grafiškai (grafikas) matyti, kad daugiausiai MKP yra skirta integruotam mokymui, toliau matematikai, informacinėms technologijoms. Mažiausiai galiojančių ir rekomenduojamų MKP skiriama užsienio kalboms, biologijai, geografijai ir chemijai (2 grafikas):

2 grafikas.

Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP procentinis išsidėstymas pagal mokomuosius dalykus.

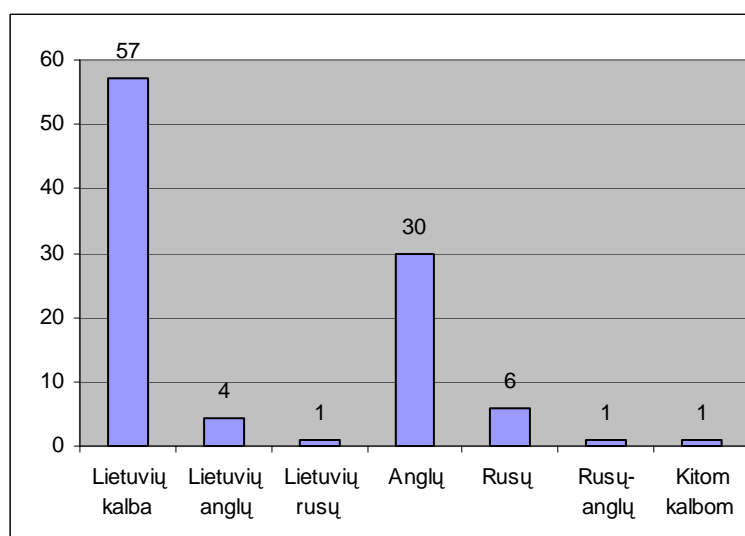

Sudaryta remiantis galiojančių [7] ir rekomenduojamų [24] įsigyti MKP sąrašo duomenimis.

Į galiojančių MKP sąrašus daugiausiai įtraukiamos originalios lietuviškos MKP. Rekomenduojamų įsigyti MKP sąrašė yra ne tik originalių lietuviškų programų, bet ir adaptuotų ir originalių užsienio leidėjų išleistų MKP. Mokomųjų priemonių kalbos aspektu tyrimas rodo, kad galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP sąrašė yra 67 MKP paruoštos lietuvių kalba, 35 – anglų kalba. Procentinė programų išraiška pateikimo kalbos aspektu atsispindi grafike (3 grafikas):

3 grafikas.

Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP kalbos

Sudaryta remiantis galiojančių [7] ir rekomenduojamų [24] įsigyti MKP sąrašo duomenimis.

2.4. MKP autoriai

Originalių lietuviškų MKP kūrėjų autorystę nustatyti gana sunku. Atlikus MKP gamintojų nurodomų autorių analizę, autorius galima grupuoti taip:

1. pavieniai autoriai, sudarytojai ir vertėjai;
2. autorių kolektyvai, redakcijų kolegijos;
3. autoriumi nurodoma įmonė, nesutampanti su įmone gamintoja;
4. autoriumi nurodoma įmonė, sutampanti su įmone gamintoja;
5. nenurodyta autorystė.

Dažniausiai MKP autoriai yra pavieniai asmenys arba jų grupės. Rečiau sutinkami atvejai, kai pats gamintojas nurodo savo autorystę. MKP autorius gali būti viena įmonė, o gamintojas – kita. Tarp originalių lietuviškų MKP galima paminėti leidyklų grupės „Alma littera - Šviesa“ išleistą kompaktinį diską *Tarptautinių žodžių žodynas „Interleksis“*, kurio autorius yra UAB „Fotonija“.

Autorius galima suskirstyti pagal jų mokslinę ir kitą veiklą. Išanalizavus originalių lietuviškų MKP autorius ir bendraautorius, galima išskirti šias autorių grupes:

- mokslininkai;
- mokytojai;
- kiti ekspertai.

Mokslininkų gretas atstovauja kelias MKP paruošęs doc. dr. Eugenijų Jovaišą – Vilniaus pedagoginio universiteto Baltų proistorės katedros vedėjas. Jo iniciatyva išleistas pirmasis Lietuvos istorijos vadovėlis „Gimtoji istorija“, „Gimtoji istorija nuo 7 iki 12 klasės“ (du leidimai), MKP „Įdomioji Lietuvos istorija. I dalis“. MKP „Žvilgsnis į Aukso amžių“, „Lietuva iki Mindaugo“ sumanytojas, projektų vadovas bei bendraautorius.

Doc. dr. Valentina Dagienė – Matematikos ir informatikos instituto informatikos metodologijos skyriaus vadovė, dėsto nuotolinėse studijose Kauno technologijos universitete. Jos mokslinė veikla glaudžiai susipynusi su švietimu. Pagrindinį dėmesį skiria informatikos mokymui bendrojo lavinimo mokyklose: rengia programas, strategijas, vadovėlius, mokymo priemones ir kita. Dirba Švietimo ir mokslo ministerijos Matematikos ir informatikos mokymo ekspertų komisijoje. Yra įvairių ŠMM darbo grupių narė, tarp jų – informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo Lietuvos švietime strategijos rengimo grupėje. Vadovauja bei rengia bendrojo lavinimo mokyklos informatikos brandos

egzamino nuostatus, programas. Išvertė MKP „Komenskio Logo: Kūrybiškoji informatika“, su kolektyvu sukūrė MKP „Lokaluotas raštinės atvirųjų programų rinkinys“.

Dr. Dalia Prakapienė (Matuzevičiūtė) – Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologinių tyrimų centro mokslininkų grupės vadovė, bendrosios geografijos katedros lektorė, Lietuvos karo akademijos vadybos katedros lektorė. Vilniaus pedagoginiame universitete dėsto biogeografiją, religijų geografiją, kultūrų geografiją, Lietuvos karo akademijoje – valdymo psichologiją ir demografijos pagrindus. 2001 metais parengė ir išleido dvi MKP: „Bendroji geografija“ ir „Pasaulio geografinės zonos“.

Doc. dr. Angelė Pečeliūnaitė – Vilniaus universiteto, filosofijos fakulteto docentė. Dėsto profesinio kompiuterinio raštingumo, teksto ir tekstinių duomenų apdorojimo kompiuteriais, teksto redaktorių kursus. 2004 m. išleido MKP „Mokausi rašyti kompiuteriu“. Taip pat parengusi mokomąją priemonę studentams – „Teksto apdorojimo metodai kompiuteryje. Optimalių sprendimų paieška dirbant su teksto rengykle MsWord-XP. 2003“.

Visi minėti mokslininkai aktyviai dalyvauja mokslinėje veikloje: publikuoja mokslinius straipsnius Lietuvos ir užsienio žurnaluose, dalyvauja mokslinėse tarptautinėse ir vietinėse konferencijose, yra parengę po kelias metodines priemones, kai kurie išleidę ne vieną vadovėlį.

Tarp MKP kūrėjų mokytojų galima paminėti Alvydą Versecką, informatikos mokytoją–ekspertą, kuris parengė matematikos MKP „Aritmetika“; Danutę Plechavičienę – vyr. mokytoją, parengusią dvi mokomasias kompiuterines priemones: „ARS I. Dailės žanrai ir rūšys“ ir „ARS II. Epochos ir stiliai“. Mokytojas Romualdas Dopkevičius parengė MKP „Aritmetiniai veiksmai su teigiamais ir neigiamais skaičiais 7 klasėje“. Švietimo informacinių technologijų centro metodininkė, mokytoja Svetlana Kubilinskienė parengė MKP „Puslaidininkiai“. Chemijos mokytoja ekspertė, Lietuvos chemijos mokytojų asociacijos prezidentė Regina Jasiūnienė parengė MKP „Chemija“, mokytojai metodininkai Svajūnas Maciulevičius ir Vida Karbauskienė parengė atitinkamai MKP „Istorijos laboratorija“ ir MKP „Pirmąsios kultūra, piešiniai olose“.

Tarp MKP autorių galima rasti ir kitų sričių specialistų, kurie yra parengę kelias programas. Tai Antanas Balvočius – Šilutės rajono savivaldybės Informatikos ir kompiuterizavimo tarnybos vedėjas, kartu su žmona mokytoja Tatjana Balvočiene išleido MKP „Mokyklos Intranetas“. Algirdas Zabulionis - švietimo ekspertas, kartu su bendraautoriais išleido MKP „Moksleivių kompiuterinio raštingumo testas“. Evaldas Ožeraitis - informatikos ekspertas-konsultantas, matematikos ir informatikos institutas. Parengė MKP „Lietuvių tarmių chrestomatija“.

Ne visų autorių veiklą pavyko identifikuoti. Tarp jų galima paminėti žodynų autorių Bronislavą Piesarską, parengusį „Kompiuterinis anglų-lietuvių, lietuvių-anglų kalbų žodyną (Alkonas CD)“. Tai elektroninė Bronislovo Piesarsko „Didžiojo anglų-lietuvių kalbų žodyno“ versija, kuris 1998 m. išleistas leidyklos „Alma littera“. Taip pat autorius išleido „Dabartinės anglų kalbos žodyną“, „Dvitemą anglų-lietuvių kalbų žodyną“. Moksleivis Giedrius Kriščiukaitis 1998 m. parengė MKP

„Astronomija“, 2000 m. parengė MKP „Dangus“. Šioje mokomojoje programoje pateikiama medžiaga iš astronomijos vadovėlio 12-ai klasei: interaktyvus sukamasis žvaigždėlapis, detalus žvaigždynų nagrinėjimas, paveikslukų galerija ir dangaus objektų duomenų bazė. Ši MKP yra įtraukta į „Galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti MKP sąrašą“ ir yra laisvai platinama visoms mokykloms.

Sunkiausia identifikuoti autorių kolektyvų narius. Daugiausiai kolektyviai kuriamos lietuvių kalbos dalykui skirtos MKP (5 lentelė).

5 lentelė.

Lietuviškų MKP bendraautoriai.

Bendraautoriai	MKP pavadinimas	Dalykas
V. Navickienė, A. Aleliūnaitė, G. Barisevičius, L. Valickaitė	Frazeologizmai	Lietuvių kalba
Z. Alaunienė ir V. Mauricaitė	Kirčiavimo treniruoklis Ver. 1.5	
Antanas Pakerys, Aldonas Pupkis	Lietuvių kalbos bendrinė tartis	
Violeta Katilienė, Marius Januškevičius, Rita Urnėžiūtė	Žodis po žodžio	
A. Survila, S. Ruzgienė, M. Starkus	Lietuvių tautosaka	
V. Ignatavičienė, G. Švenčionytė	LKKS v.3.0 – Lietuvių kalbos rašybos kompiuterinis sąvadas	
Juozas Jurkynas ir Genia Jurkynienė	Integruotas istorijos kursas „Lietuva ir pasaulis“ 12 kl.	Istorija
Andrius Šniras, Mindaugas Kalvaitis	MOFI - Mokomoji fizikos programa	Fizika
Valdas Vanagas, Tadeus Šeibak, Valdek Šeibak	Paprastosios trupmenos	Matematika

Sudaryta remiantis portale www.emokykla.lt nurodytais lietuviškų originalių MKP duomenimis.

Apibendrinant antrąją darbo dalį galima teigti, kad daugiausiai mokyklose naudojamų MKP sudaro lietuvių ir istorijos disciplinoms skirtų priemonių, didžioji jų dalis paruošta lietuvių kalba. Mokomąsias kompiuterines priemones iš galiojančių ir rekomenduojamų įsigyti sąrašo mokyklos gali įsigyti už mokyklos lėšas, iš mokinio krepšelio lėšų, kai kurias – centralizuotai. Taigi būtent šios priemonės ir sudaro kiekvienos bendrojo labinimo mokyklos MKP repertuarą. Autorių analizė padėjo nustatyti, kokie pedagogai ir mokslininkai sukūrė daugiausiai MKP. Matematikos, informatikos, kitų tikslųjų mokslų kompiuterines priemones dažniausiai kuria pavieniai autoriai. Lietuvių kalbos, istorijos MKP kuria kolektyvai, kuriuose būna du, trys ir daugiau autorių.

3. MKP LEIDYBĄ ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI

Norint, kad augtų MKP naudojamumas pamokų metu, reikalingas išvystytas kompiuterių tinklas mokyklose, pakankama mokytojų kompetencija, mokymo planų organizavimas, svarbus ir mokyklos administracijos požiūris į mokomųjų priemonių naudojimą [11]. Mokomųjų kompiuterinių priemonių leidybą taip pat įtakoja valstybės vykdoma švietimo politika ir mokyklų administracijos veiksmai. Didžiausią įtaką MKP naudojamumui ir leidybai turi vykdoma švietimo politika. Mokyklos aprūpinamos kompiuteriais, kita kompiuterine įranga, mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis. Dalį MKP užsako sukurti ir išleisti LR švietimo ir mokslo ministerija. Didelę įtaką MKP naudojamumui, o taip pat ir leidybai turi mokinių kompiuterinis pasirengimas dirbti su MKP. Juk mokomosios kompiuterinės priemonės kuriamos būtent mokiniams, padedančios dirbti savarankiškai. Kai kurios iš jų yra pritaikytos ir kolektyviniam darbui klasėje, kai kurios skirtos tik pedagogams. Todėl ne mažiau svarbi yra ir pakankama mokytojų kompetencija IT srityje. Mokytojai pirmieji gali rekomenduoti MKP savo mokiniams. Jeigu mokytojas nepasirengęs dirbti kompiuteriu ir nenori naudotis MKP, tai ir mokiniai nėra skatinami naudotis informacinėmis technologijomis bei dirbti su MKP.

3.1. Valstybės vykdoma švietimo politika

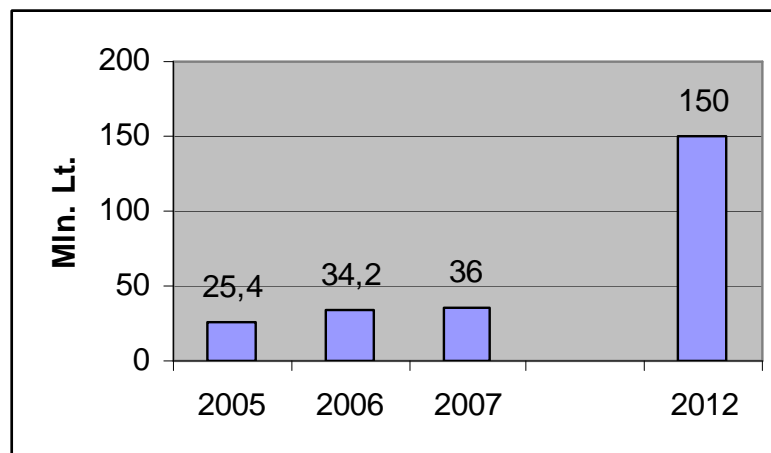
Remiantis katalogo „Informacinės technologijos Lietuvoje 2006“ [8 p. 95–100] skyriuje „Informacinės technologijos švietimui ir kultūrai“ pateiktais duomenimis, galima apibendrinti pokyčius, vykstančius dėl švietimo politikos veiksmų. Bendrojo lavinimo mokyklose 2005–2006 m. pradžioje buvo 36 tūkst. kompiuterių, iš jų apie 76 % buvo naudojami mokymo tikslams. 2005–2006 m. vienam šimtui mokinių mokymui naudojami 5,1 kompiuterio. Lyginant su ankstesniais metais, kompiuterių skaičius mokyklose nuolat auga. Per paskutinius mokslo metus jis paaugo 12 %, tačiau lyginant su aukštesniosiomis ir aukštosiomis mokyklomis – išlieka mažiausias. Alfredas Otas ir Eugenijus Telešius pastebi, kad šis augimas ryškiausias tose mokyklose, kur visas mokyklos kolektyvas ar net visa mokyklos bendruomenė ieško galimybių sukurti savoje mokykloje pakankamai geras sąlygas ugdymo procesui elektroninėje erdvėje plėtoti, nepasikliaujant vien gana ribotomis valstybės paramos galimybėmis [22].

Kuriant naujas Švietimo strategijas 2003-2012 metams, pagrindinis dėmesys skiriamas kompiuteriniam raštingumui. Visuose švietimo lygiuose siekiama sustiprinti dėmesį informacinės kultūros ugdymui. Mokyklose ir kitose švietimo įstaigose po truputį diegiamos kompiuterinio

raštingumo programos, nustatomi tarptautinius standartus atitinkantys kompiuterinio raštingumo egzaminai [5, p.11]. Daug dėmesio skiriama mokytojų rengimui ir darbui. Nuolat vertinamas mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemų veiksmingumas ir atliekama tarptautinė studijų programų ekspertizė. Kuriama integrali mokytojų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo sistema, orientuota į kintantį mokytojo vaidmenį žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam mokytojui būtinas naujas kompetencijas bei vertybines nuostatas. Kuriant žinių visuomenę, keičiamas pats mokytojo vaidmuo: mokytoją – žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių. Kartu mokytojas dabarties visuomenėje turi išlikti ir ugdytojas, gyvenimo tiesų liudytojas, perduodantis tradiciją bei mokantis ją kūrybingai plėtoti. Rengiami mokytojų rengimo standartai ir reikalavimai studijų planams, įdiegiami bendrieji pedagoginių studijų bei kvalifikacijos tobulinimo moduliai ir bendroji kvalifikacijų suteikimo ir pripažinimo sistema. Švietimo ir mokslo ministerija tampa realia mokytojų rengimo užsakove. Taip užtikrinamas mokytojų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo ir naujų kvalifikacijų įgijimo programų, atitinkančių švietimo reformos poreikius, reikiamas finansavimas. Visiems mokytojams sudaromos galimybės tobulinti kvalifikaciją arba įgyti naujų kvalifikacijų [5, 11–12 p.] Sustiprinama savivaldybių atsakomybė už švietimo prieinamumą ir kokybę savivaldybių teritorijoje. Savivaldybėms ir apskritims perduodama didelė dalis atsakomybės ne tik už bendrąjį lavinimą, bet ir už profesinį mokymą, specialųjį ugdymą, tęstinį suaugusiųjų mokymąsi. Kiekviena savivaldybė tvarko visų jos teritorijoje gyvenančių vaikų registrą ir koordinuoja pavaldžių mokyklų komplektavimą bei mokinių srautus [5, p. 5]. Šalies mastu įgyvendinama informacijos ir komunikacijos technologijų diegimo mokyklose programa. Kuriama šių technologijų bazės palaikymo ir nuolatinio atnaujinimo sistema. Visos mokyklos po truputį įjungiamos į interneto tinklą. 2006 metais 78% kompiuterių jau turėjo interneto ryšį. Lietuva pagal mokyklų kompiuterizavimo rodiklius stengiasi pasiekti Europos Sąjungos šalių vidurkį.

Ypatingas dėmesys skiriamas originalioms mokomosioms kompiuterinėms programoms kurti ir pritaikyti, garso ir vaizdo priemonėms kurti, naudoti internetą mokiniams mokytis ir šviesti. 2003–2012 metais valstybė ruošiasi visuose švietimo lygiuose sustiprinti dėmesį informacinės kultūros ugdymui, įdiegti kompiuterinio raštingumo programas, nustatyti tarptautinius standartus atitinkančius kompiuterinio raštingumo egzaminus, ypač daug dėmesio skirti originalioms mokomosioms kompiuterinėms programoms kurti ir pritaikyti, garso ir vaizdo priemonėms kurti, naudoti internetą mokiniams mokytis ir šviesti (4 grafikas). Skaičiai rodo, kad valstybė skatina kurti originalias MKP, pritaikytas Lietuvos mokymo procesui. Dėl to turėtų daugėti tokių priemonių ir MKP gamintojų išleistos produkcijos sąrašuose bei mokyklų bibliotekose. Kiekvienais metais lėšų poreikis vis didėja, iki 2012 metų jis žada išaugti iki 150 mln. Lt.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programai reikalingų lėšų poreikis.

Sudaryta remiantis švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose pateiktais duomenimis [14].

2005 metais visoms bendrojo lavinimo mokykloms nupirkta 14 mokomųjų kompiuterinių priemonių. Keturios MKP nupirktos su licencija instaliuoti į visus švietimo įstaigos kompiuterius. Tai „AbiWord“, „Matematika 10 su Dinamine geometrija“, „Lietuvių kalbos bendrinė tartis“ (po 1500 vnt.) ir „Crocodile technology“ (200 vnt.) [26, p. 81]. 10 MKP nupirkta su licencija talpinti interneto svetainėje. Iš viso yra 21 interneto svetainė, skirta mokymuisi (6 lentelė). Kai kurias iš galima parsisiųsti ir nemokamai įdiegti į savo kompiuterį. Kitos veikia internete, pateikiama tekstinė, vaizdinė, garsinė informacija. Nemažai nuorodų į mokomasias interneto svetaines galima rasti portalo www.emokykla.lt dalyje „Ištekliai“.

Valstybės planuose yra ir visuotinio kompiuterinio raštingumo didinimas. Valstybės institucijos – Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės – sprendžia gyventojų kompiuterinio raštingumo problemas. Lietuvos Respublikos gyventojų kompiuterinio raštingumo lygis priklauso nuo jų gyvenamosios vietos (miesto ar kaimo vietovės), amžiaus ir pajamų. Kuo aukštesnis gyventojų išsimokslinimas ir didesnės pajamos, kuo jie jaunesni, kuo daugiau jų gyvena didmiesčiuose ir miestuose ir užima aukštesnę socialinę padėtį, tuo aukštesnis jų skaitmeninio raštingumo lygis ir didesnis troškimas juo disponuoti [27, p. 3]. Kreipiamas dėmesys į mokinių ir mokytojų kompiuterinį raštingumą, kuris turi didelės įtakos mokinių gebėjimui mokytis naudojant informacines technologijas.

Internetinių mokymo (si) svetainių sąrašas [26, p. 87].

Dalykas	Svetainės pavadinimas	Leidimo metai
Istorija	Žvilgsnis į „Aukso amžių“	2005
	Įdomioji Lietuvos istorija	2005
	Gimtoji istorija. Nuo 7 iki 12 klasės	2005
	Gimtoji šalis Lietuva	2003
Lietuvių kalba	Lietuvių tarmės. I dalis.	2004
	Lietuvių kalbininkų sąvadas	2003
	Versmė	2002
	Pegasas (jauniems literatams)	2002
Matematika	Matematiniai algoritmai ir loginiai uždaviniai	2003
	Dinaminė Geometrija	2002
Technologijos, dailė	Kūryba ir tradicijos. Geometriniai lietuvių audinių raštai	2004
	Dailė mokykloje	2003
	Infografika	2002
	XX a. II-os pusės dailė Lietuvoje	2002
Muzika	Lietuvių liaudies muzika	2003
	Lietuvos kompozitoriai	2002
Chemija	Chemijos uždavinių sprendimas	2003
Informatika	Free Pascal Lietuvoje	2003
Enciklopedija	Žemė, augalai, gyvūnai. Kompiuterinė Lietuvos enciklopedija	2005
Kitų dalykų	Lietuvių etninė kultūra. I dalis: Gyvūnijos pasaulis etninėje kultūroje	2005
	Lietuvių etninė kultūra. II dalis: Augalija etninėje kultūroje	2005

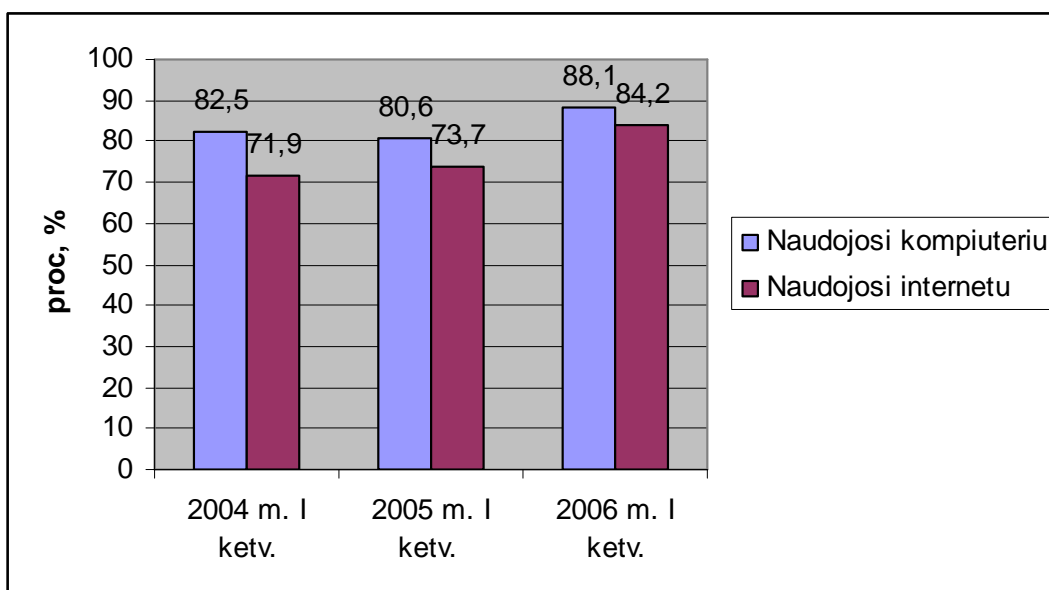
Sudaryta remiantis ŠMM vykdomos programos „Švietimas informacinei visuomenei“ ataskaita už 2005 m.

3.2. Mokinių kompiuterinis raštingumas

Mokinių kompiuterinio raštingumo didėjimas rodo jų imlumą naujoms technologijoms ir gaunamai informacijai. Kompiuterinis raštingumas apima ne tik mokėjimą dirbti kompiuteriu, bet ir gebėjimą taikyti informacines ir komunikacines technologijas (IKT) mokyme ir mokymesi bei įgyjant dalį bendriausių informacinių įgūdžių [16, ekr.2]. Analizuojant statistinius duomenis matyti, kad vis daugiau mokyklinio amžiaus mokinių naudojasi kompiuteriu ir internetu (5 grafikas) [9].

5 grafikas.

16-24 metų asmenys, kurie naudojami kompiuteriu ir internetu.

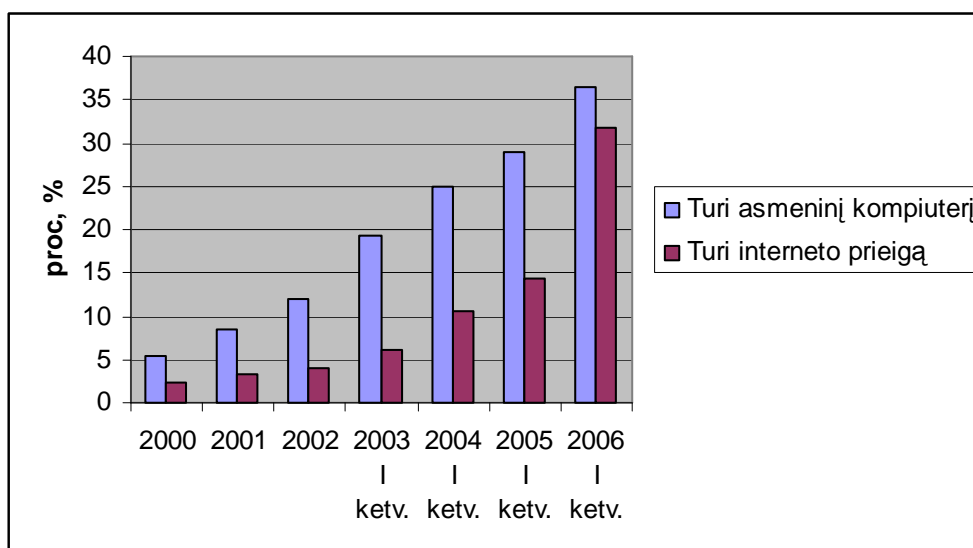
Sudaryta remiantis statistikos duomenimis iš „Informacinių technologijų panaudojimas namų ūkiuose“ [9].

Galimybę naudotis kompiuteriu skirtingose mokyklose mokiniai turi nevienodą. Dažnai skirtingų regionų mokyklos turi nevienodą interneto ryšį, aparatūrą ir programinę įrangą. Gimnazijų mokytojams ir mokiniams užtikrinamos palankesnės sąlygos naudotis IT nei vidurinėse ar kito tipo mokyklose [8]. Didžioji dalis kompiuterių yra sutelkiama informatikos klasėse, taip nesudaromos galimybės kompiuterių galimybes panaudoti kitų dalykų mokyme.

Tačiau situacija namų ūkiuose gerėja. Mokiniai turi vis didesnę galimybę naudotis kompiuteriu ir internetu namuose (6 grafikas):

6 grafikas.

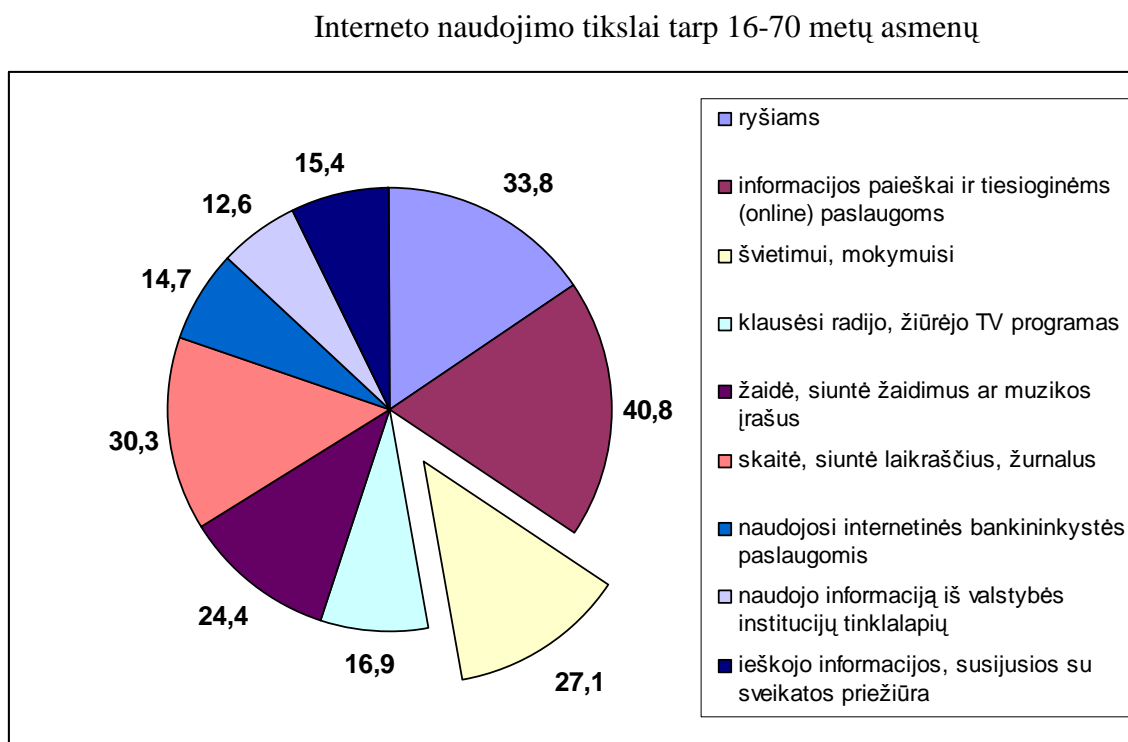
Namų ūkių apsirūpinimas asmeniniais kompiuteriais ir naudojimas internetu [9].

Sudaryta remiantis statistikos duomenimis iš „Informacinių technologijų panaudojimas namų ūkiuose“ [9].

Iš pateikto grafiko matyti, kad sparčiai auga ne tik kompiuterių skaičius namuose, bet ir interneto tinklo prieiga. Mokiniai gali naudotis MKP, nepriklausomai, ar kompiuteris prijungtas prie interneto tinklo, ar ne. Tačiau turint omeny, kad kai kurias MKP galima nemokamai parsisiųsti iš interneto, didėjanti interneto tinklo sklaida turi teigiamos įtakos mokymuisi. Statistika rodo, kad 2006 metais mokymo ir švietimo tikslais 16-70 metų asmenys praleidžia 27,1 % viso laiko, praleidžiamo internete (7 grafikas).

7 grafikas.

Sudaryta naudojantis statistikos duomenų lentele „Interneto naudojimo tikslai“ [9].

Per pastaruosius tris metus šis rodiklis paaugo 7,5 % [9], tačiau čia atskirai neišskiriami mokyklinio amžiaus mokiniai.

Straipsnyje „Mokomųjų kompiuterinių priemonių naudojimo mokyklose padėtis ir perspektyvos“ [11] nurodoma, kad apie 40 % mokinių neturi nuomonės, ar MKP padeda jiems suprasti mokomą dalyką. Teigiamai atsakė tik apie 10 % mokinių. Pastebima, kad daugiau mokinių teigiamai vertina informacinėms technologijoms skirtas MKP. Tam turi įtakos didžiausia kompiuterių koncentracija mokyklų informatikos klasėse.

Mokinių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas apibrėžia kompiuterinio raštingumo reikalavimus, kuriuos numatoma įgyvendinti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ir į kuriuos orientuojantis būtų rengiamos mokymo programos, vadovėliai, ruošiami mokytojai, planuojamas mokyklų aprūpinimas kompiuterių technine ir programine įranga, mokomosiomis programomis bei

kuriami kompiuterių tinklai. Jis nusako tokį kompiuterinį raštingumą, kuris gali būti pasiektas tik integruojant IKT į visą ugdymo procesą – naudojant per įvairių dalykų pamokas ir popamokinėje veikloje, mokyklų bibliotekose, skaityklose ir pan. Visavertis kompiuterinis raštingumas negali būti pasiektas naudojant IKT vien tik informacinių technologijų pamokose. Šis dokumentas nusako pagrindinius kompiuterinio raštingumo reikalavimus, kuriuos turi įgyti bendrojo lavinimo mokyklą baigdami mokiniai [16, ekr.4]. Taigi mokiniai turi gebėti dirbti kompiuteriu su pagrindinėmis programomis, gebėti atlikti pagrindines operacijas. Tačiau be šių veiksmų, mokiniai taip pat turi turėti mokymosi ir darbinių, komunikacinių, problemų sprendimo ir tyrimo, kritinio mąstymo ir vertinimo gebėjimų. Visi šie reikalavimai nebus pasiekti informacines technologijas naudojant vien informatikos pamokose. Mokinys turi būti skatinamas ieškoti informacijos ir mokytis IKT pagalba. To turi norėti ne vien mokinys, bet ir mokytojai bei visa mokyklos administracija.

3.3. Mokytojų darbo su MKP tyrimas

Pagrindiniam MKP vartotojui didžiausią įtaką daro jo aplinka: mokyklos administracija ir mokytojai. Tyrimai rodo [20], kad didelei daliai mokytojų (atskiroms programoms nuo 45% iki 55%) administracijos pozicija neturėjo ir neturi jokios įtakos MKP naudojimui ugdymo procese. Tarp šių respondentų didžiąją dalį sudaro tie, kurie ugdymo procese nenaudoja MKP. Tačiau tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad didelei daliai mokytojų mokyklos administracijos skatinimas ir MKP naudojimo rėmimas daro esminę įtaką planuojant ar ateityje ugdymo procese naudoti informacines technologijas.

Pasak pedagogų kompiuterinio raštingumo standarto, organizuodamas ugdymo procesą, pedagogas turi mokėti ir gebėti parengti mokymui programinę įrangą, paruošti tekstinę ir vaizdinę mokymo ir mokymosi medžiagą, naudoti pagrindines interneto paslaugas, naudoti IKT ugdymo procese, gebėti sistemingai ugdyti savo ir moksleivių informacinę kultūrą. Tobulindamas profesinę kompetenciją bei skleisdamas savo patirtį, pedagogas turi žinoti profesinės kompetencijos tobulinimo, naudojant IKT, būdus, žinoti pagrindines edukacinės informacijos kūrimo bei sklaidos internete formas bei šios veiklos svarbą [22, 3–4 p.].

Siekiant išsiaiškinti pagrindinius niuansus MKP naudojimo srityje mokyklose, 2006 m. gegužės mėnesį anketų pagalba atliktas žvalgybinis tyrimas. Apklausti Vilniaus miesto ir rajono mokyklose dirbantys matematikos mokytojai. Iš viso apklausta 19 respondentų iš šešių mokyklų. Anketų duomenys suvesti ir apdoroti skaičiuokle MS Excel.

Klausimynas pateikiamas 2 priede.

Žvalgybinio tyrimo tikslai – atsakyti į šiuos klausimus:

1. ar mokytojai naudoja MKP;
2. ar mokytojai rekomenduoja MKP savo mokiniams;
3. kokią vietą MKP užima jų mokymo procese.

Gauti tyrimo rezultatai yra panašūs į anksčiau atliktų tyrimų rezultatus, todėl daroma prielaida, kad žvalgybinio tyrimo rezultatai atspindi tikrąją situaciją.

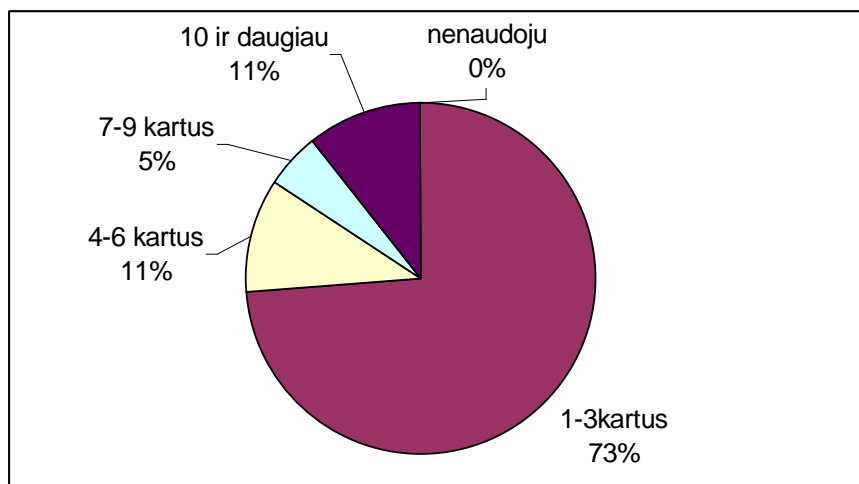
Apžvelgiant bendrąją kompiuterio naudojamumą mokytojų tarpe išryškėja tokios tendencijos:

- 89% apklaustųjų namuose turi kompiuterį su internetu;
- 73% mokytojų nurodo, kad dirbdamas kompiuteriu daugiausiai laiko skiria informacijos paieškai internete.
- 53 % mokytojų 9-15 valandų per savaitę kompiuteriu naudojami darbo tikslais.

Iš tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad mokytojai pamokų metu MKP naudoja gana retai. Net 73 % mokytojų nurodė, kad jie tai daro tik 1-3 kartus per metus (8 grafikas):

8 grafikas.

Kiek kartų per mokslo metus mokytojai naudoja MKP pamokų metu?

Šie mokytojai taip pat nurodė, kad kėlė kvalifikaciją IT tobulinimo kursuose vieną kartą per pastaruosius dvejus metus.

4 iš 5 mokytojų, nurodžiusių, kad per pastaruosius dvejus metus kėlė kvalifikaciją IT tobulinimo kursuose 2-3 ir daugiau nei 3 kartus, MKP pamokų metu naudoja dažniau, nei mokytojai, kėlę kvalifikaciją vieną kartą per pastaruosius dvejus metus. Tai rodo, kad gilesnis informacinių technologijų išmanymas turi teigiamos įtakos MKP naudojimui pamokų metu.

Išanalizavus šių mokytojų anketų duomenis pastebėta, kad:

- MKP pamokų metu naudoja 4-10 ir daugiau kartų per mokslo metus.

- kai tik turi galimybę, pamokų metu naudojami multimedija.
- Šie mokytojai dažniau užduoda namų darbų savo mokiniams, kuriuos jie galėtų atlikti naudodami MKP.
- šie mokytojai mano, kad MKP galėtų būti ne tik papildoma mokymo priemonė, bet netgi pakeisti pagalbines mokymo priemones.
- Šie mokytojai dažniau savo mokiniams rekomenduoja visas MKP, nes mano, kad jos naudingos mokymosi procese.

Į klausimą „Ar rekomendujete mokiniams mokomąsias kompiuterines priemones“ visi apklausti mokytojai atsakė teigiamai. 84% apklaustųjų MKP savo mokiniams rekomenduoja tik tuos, kuriuos patys išbandė, 16 % pažymėjo, kad rekomenduoja visas MKP, nes mano, kad jos naudingos mokymosi procese.

Net 79% respondentų mano, kad MKP gali būti tik papildoma mokymosi priemonė. Tai reiškia, kad mokytojai su mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis nori dirbti kaip su papildoma medžiaga, neskiriant jai daug dėmesio mokymo procese ir mokymo planuose. Tam didžiausią įtaką tikriausiai daro kompiuterių stoka mokymo klasėse ir per mažas mokytojų pasirengimas dirbti su šiomis priemonėmis.

Pateikus kelių matematikos MKP sąrašą, mokytojai nurodė, kad:

1. 37% yra dirbę su 1 MKP;
2. 53% yra dirbę su 2 MKP;
3. 10% yra dirbę su 4-5 MKP.

Apibendrinant žvalgybinio tyrimo rezultatus galima teigti, kad:

1. mokytojai naudoja MKP gana retai. Didžiausios įtakos turi mokytojų kvalifikacija IT srityje. 31 % mokytojų nurodė, kad yra naudoję MKP Matematika su dinamine geometrija. Ši MKP yra įtraukta į galiojančių mokomųjų priemonių sąrašą, todėl yra visose mokyklose.
2. Mokytojai rekomenduoja tik tas MKP, kurias yra patys išbandę.
3. Mokytojai MKP nurodo tik kaip papildomas priemones, kurios gali būti naudingos mokytis matematikos. 16% mokytojų mano, kad MKP galėtų įsitvirtinti ir/arba pakeisti pagalbines mokymosi priemones. Ir tik 5% mokytojų mano, kad MKP galėtų būti pagrindinė mokymosi priemonė ir pakeisti vadovėlius.

Apibendrinant trečiąjį skyrių galima sakyti, kad be visos įrangos ir teigiamos valstybės politikų nuomonės apie kompiuterinį raštingumą nebūtų galima kalbėti apie informacinės visuomenės kūrimą ir augimą Lietuvoje. Mokiniai yra pasirengę naudotis MKP ir kitomis IKT ne tik mokykloje, bet ir namuose. Pedagogai ne taip gerai pasirengę naudotis mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis. Tam įtakos turi kompiuterių stoka, per maža kompetencija dirbti su informacinėmis technologijomis, kas atsiskleidžia padarytame žvalgybiniame tyrime.

4. MKP PLATINIMAS

Leidyba – tai ne vien leidinių rengimas spaudai ir jų gamyba, bet ir išleistos produkcijos platinimas. MKP platinimas yra panašus į kitų mokomųjų priemonių platinimą. MKP pirkėjus galima suskirstyti į dvi grupes: tai mokyklos, kurios perka didesnius kiekius vadovėlių ir MKP, bei mokiniai. Atsižvelgiant į pirkėjų ypatybes, MKP platinimo strategiją reikia taikyti būtent jiems.

Darbe analizuojamas leidyklos UAB „TEV“ vykdomas MKP platinimas. Tai bendra Lietuvos-Rusijos-Olandijos įmonė TEV – įregistruota 1991 lapkričio 11 dieną. Įmonės steigėjai:

- Leidykla VSP, Zeist (Olandija);
- Leidykla TVP, Maskva (Rusija);
- grupė Lietuvos matematikų⁴.

Pagrindinės leidyklos darbų kryptys:

- Edukaciniai leidiniai: vadovėliai pagrindinėms ir aukštosioms mokykloms bei kitos mokomosios priemonės.
- Žodynų ir žinytų rengimas, kompiuterinis rinkimas ir maketavimas, leidyba.
- Mokslinių žurnalų ir knygų rengimas spaudai kitų leidėjų užsakymu.
- Lietuvos ir kitų šalių mokslinių leidinių (konferencijų darbų, tezių rinkinių, monografijų) vertimas į anglų kalbą, leidyba ir platinimas užsienyje (per Olandijos partnerius).
- Elektroninė leidyba: mokslinių straipsnių rengimas, mokomųjų kompiuterinių priemonių kūrimas⁵.

Leidykla UAB „TEV“ leidžia originalias lietuviškas MKP, vadovėlius ir kitas mokymo priemones. Beveik visa produkcija yra skirta bendrojo lavinimo mokykloms, nedidelė dalis – aukštosioms mokykloms. Galima teigti, kad leidykla daug dėmesio skiria mokymo priemonių kūrybai, leidybai ir platinimui. Leidykla yra išleidusi nemažai MKP, skirtų bendrojo lavinimo mokykloms. Lentelėje pavaizduotas leidyklos UAB „TEV“ leidžiamų MKP asortimentas (7 lentelė):

⁴, ⁵ – informacija iš leidyklos UAB „TEV“ interneto svetainės adresu: < <http://new.tev.lt/content.php> >.

Leidyklos UAB „TEV“ leidžiamų MKP asortimentas.

Į pagalbą abiturientui. Biologija	Kengūra. 2003-2005 metai, visos grupės	Matematika Tau – 5E	Programavimas Delphi (priedas prie vadovėlio)	Žaidžiamė matematiką. Paprastosios trupmenos	Matematika 9 su Dinamine geometrija
Į pagalbą abiturientui. Istorija	Kengūra. 2002-2005 metai, Mažylis	Matematika Tau – 6E		Žaidžiamė matematiką. Dešimtainės trupmenos	Matematika 10 su Dinamine geometrija
Į pagalbą abiturientui. Fizika	Kengūra. 2002-2005 metai, Bičiulis			Žaidžiamė matematiką. Aritmetikos treniruoklė	
Į pagalbą abiturientui. Informacinės technologijos	Kengūra. 2002-2005 metai, Kadetas Kengūra. 2002-2005 metai, Junioras Kengūra. 2002-2005 metai, Senjoras				

Sudaryta remiantis leidyklos UAB „TEV“ interneto svetainėje pateiktais duomenimis.

Kiekviena serija skirta tam tikrai mokinių grupei. Serijos „Į pagalbą abiturientui“ MKP gali padėti pasiruošti baigiamiesiems egzaminams. Serija „Kengūra“ tinka pasirengti bet kokiam matematikos konkursui ar olimpiadai. Serija „Matematika Tau“ skirta padėti mokytis matematikos konkrečios klasės mokiniams, o serija „Žaidžiamė matematiką“ pritaikyta 1–3 klasių mokiniams.

Leidyklos generalinis direktorius – dr. Elmundas Žalys yra Aukštojo mokslo vadovėlių atrankos komisijos narys, paskirtas iki 2007 m. balandžio 10 d. ši komisija kasmet išrenka geriausius vadovėlius, atsižvelgiant į jų originalumą, dėstymo metodiškumą, naujų mokslo laimėjimų atspindėjimą, kalbos taisyklingumą, stiliaus sklandumą.

Taigi leidykla UAB „TEV“ pasirinkta dėl savo leidžiamos produkcijos mokykloms gausos, didelio išleistų MKP kiekio. Leidinių autoriai yra matematikos ir informacinių technologijų specialistai. Leidykla labai stipriai orientuota į metodinės literatūros leidybą, ir tai bene vienintelė leidykla, tiek dėmesio skirianti vadovėliams ir skaitmeninėms mokymo priemonėms.

4.1. MKP pardavimas

Mokomųjų kompiuterinių priemonių platinimas labai panašus į vadovėlių ir kitos mokomosios literatūros platinimą. MKP platinime galioja tie patys marketingo dėsniai ir pardavimo būdai. MKP platinimo tyrimas atliktas remiantis leidyklos UAB „TEV“ patirtimi, platinant ir parduodant mokomasias programas.

Datus C. Smith, Jr. Knygoje „Knygų leidybos pradmenys“ išskiria keturis pagrindinius knygu pirkėjus:

- Pavieniai vartotojai. Tai asmenys, kurie MKP gali įsigyti tiesiai iš leidėjo, nedalyvaujant tarpininkams.
- Institucijos – tai mokyklos ir bibliotekos, kurios vienu metu įsigyja didesnę kiekį MKP.
- Mažmeniniai prekybininkai – knygynai, kurie perparduoda MKP pavieniams vartotojams, iš to gaudami pelną.
- Didmeniniai prekybininkai – patys leidinių nepardavinėja, juos dideliais kiekiais perduoda mažmeniniams prekybininkams [25, 93-94 p.].

Šiems pirkėjams išplatinti vadovėlius ir MKP galima dviem būdais:

- Tiesioginiu prekių paskirstymu;
- Netiesioginiu prekių paskirstymu.

Tiesioginis prekių paskirstymas labai efektyvus, norint MKP paskleisti vienam pagrindinių pirkėjų – mokykloms. Leidyklos darbuotojai geriausiai pasiekia mokyklas ir mokytojus, kurie, susipažinę su produktu, patys jį naudoja ir/ar rekomenduoja mokiniams. Taip pat mokyklos už savo lėšas gali įsigyti MKP palankiomis kainomis, taip didinant MKP žinomumą ir naudojamumą mokyklose. Tiesioginis prekių paskirstymas leidykloje UAB „TEV“ išnaudojamas kaip aktyvus marketingo komplekso elementas. Šiuo būdu taip pat galima pasiekti ir pavienius vartotojus: MKP galima įsigyti leidykloje ir per leidyklos internetinę parduotuvę www.tevukas.lt. Interneto svetainėje galima įsigyti MKP pigiau, atsiimti produktą galima pasirinktame knygyne, leidykloje arba gauti paštu. Leidykla neišnaudoja tik kitų elektroninių parduotuvių, tokių kaip www.patogupirkti.lt, www.super.lt, www.knygininkas.lt, taip galbūt prarasdama dalį MKP pirkėjų, kurie nežino TEV leidyklos internetinės parduotuvės adreso.

Netiesioginiu prekių paskirstymo būdu laikomas MKP paskirstymas mažmenininkams. Knygynų pagalba pasiekiami mokiniai ir jų tėvai, kurie gali įsigyti MKP. tokiu atveju leidyklos produkciją

parduoda ne pati leidykla, o knygynas, kuris savo būdais skatina pirkimus. Pati leidykla nedalyvauja pardavimo procese.

Siekiant parduoti MKP, reikia atsižvelgti į kelis pagrindinius su pardavimais susijusius veiksnius. Aktualiausi, siekiant parduoti MKP, yra šie:

- Pardavimo kaina;
- Nuolaida;

Kaina – tai marketingo komplekso elementas, apimantis sprendimus ir veiksmus, susijusius su kainų nustatymu ir keitimu [23]. Kiekvienos prekės kaina turi savo ribas, kurias nulemia įmonė. Mažiausią prekės kainą nulemia įmonės kaštai, didžiausią – pirkėjų norai ir galimybės, išreikšti tų prekių paklausa.

Analizuojant paklausą leidyklos UAB „TEV“ atveju, galima sakyti, kad paklausa yra labiau *neelastinga* nei elastinga, nes rinkoje yra mažai pakaitalų. Vartotojams rūpi produkto savybės, ir kaina turi nedidelę įtaką jo pasirinkimui. Jautresni kainai žmonės MKP gali užsisakyti leidyklos interneto svetainėje mažesne kaina. Galima teigti, kad kaina nedaro didelės įtakos paklausai.

Įvertinus paklausą ir jos įtaką produkto kainai, įmonė turi pasirinkti kainos nustatymo metodą. Leidykla TEV pasirinkusi MKP kainos nustatymo metodą, orientuotą į kaštus. Tai reiškia, kad MKP kaina sudaroma iš kaštų pridodant antkainį. Antkainis suprantamas kaip pelno dydis prekės vienetui. Tačiau toks kainos nustatymo modelis galėtų reikšti, kad kaina nepanaudojama kaip aktyvus komercinis instrumentas. Tačiau šią problemą leidykla išsprendžia per nuolaidas.

Nuolaida – tai kainos sumažinimas, kurį pardavėjas suteikia pirkėjui. Leidykla taiko mažesnių kainų politiką MKP perkantiems tiesiai iš leidyklos per jų internetinę parduotuvę www.tevukas.lt. Kiekvienai MKP taikoma apie 30 % nuolaida (8 lentelė). Šios nuolaidos leidžia vartotojui pasirinkti pardavimo kanalą ir produkto kainą. Marketingo teorijoje tokios nuolaidos vadinamos funkcinėmis. TEV leidykla kol kas vienintelė Lietuvoje, savo leidiniams taikanti tokią nuolaidų sistemą tiesioginiam pirkėjui.

8 lentelė.

Leidyklos UAB „TEV“ gaminamų MKP kainos.

MKP serijų pavadinimai	Kaina knygynuose	Kaina leidyklos internetiniame knygyne
Į pagalbą abiturientui.	25,70	18,00
Matematika Tau.	42,20	29,50
Žaidžiamame matematiką.	15,00	10,50
Kengūra.	24,30	17,00

Sudaryta remiantis svetainėje www.tev.lt pateikta informacija.

Taip pat daromos nuolaidos, jeigu vartotojas nori mokomąją kompiuterinę programą instaliuoti į kelis kompiuterius iš karto. Leidykla platina nuolaidų korteles, kurių turėtojai (mokytojai, dėstytojai) už užsakytus leidinius moka mažiau (perkant su nuolaidų kortele už 50 ir daugiau nuolaida 10 litų, perkant už 100 litų ir daugiau - 25 litų nuolaida), be to kaupiami papildomi nuolaidų taškai. Tai kiekybinė nuolaida. Taip pirkėjas skatinamas pirkti kuo daugiau vienos įmonės leidinių.

4.2. Rėmimo analizė

Marketinge vartojamas terminas rėmimas apima įmonės priimamus sprendimus ir vykdomus veiksmus, kuriais numatytos asmenų grupės informuojamos ir skatinamos pirkti. Visas rėmimo kompleksas sudarytas iš keturių rėmimo veiksmų rūšių [23]:

- Reklamos,
- Asmeninio pardavimo,
- Ryšių su visuomene,
- Pardavimų skatinimo.

Norint ištirti, kokias rėmimo rūšis naudoja leidykla UAB „TEV“, pirmiausiai reikia išsiaiškinti, kaip ji save pozicionuoja.

Pozicionavimas – tai proceso, parodančio kaip žmogaus smegenys priima informaciją ir kaip ją vėliau naudoja, aprašymas [23]. Tai taisyklės, kuriomis naudodamasi įmonė gali motyvuoti pirkėją rinktis būtent tos įmonės prekes, o ne konkurentų.

Leidykla UAB „TEV“ save pozicionuoja kaip mokomosios medžiagos (edukacinių leidinių, žodynų, žinytų, mokslinių leidinių, elektroninių leidinių) rengėją ir leidėją.

MKP prekiniai ženklai yra pozicionuojami pagal jų duodamą naudą. Kiekvienas MKP prekinis ženklas turi ryškią savo poziciją rinkoje.

- MKP „Į pagalbą abiturientui“ pozicionuojamos kaip vienintelės mokomosios priemonės egzaminams pasiruošti, naudojant praėjusių metų egzaminų užduotis.
- MKP „Kengūra“ – tai tarptautinio matematikos konkurso uždavinių rinkiniai, padedantys pasiruošti matematikos konkursams ir olimpiadoms.
- MKP „Matematika tau“ pozicionuojama kaip pagalbinė priemonė mokytis matematikos 5-ų klasių mokiniams.
- „Matematika su dinamine geometrija“ pozicionuojama kaip 9-oje ir 10-oje klasėse nagrinėjamų lygčių ir funkcijų sprendinių geometrinei interpretacijai vizualizuoti.

Vykdydama rėmimo veiksmus, leidykla turi atsižvelgti į savo esamą ir įsivaizduojamą poziciją. Jeigu reklama neatitiks prekės pozicijos, pirkėjui kils abejonų ir jis gali pasirinkti konkurento siūlomą MKP. Todėl svarbu ne tik reklamos kiekis, bet ir kokybė. Jokia reklaminė informacija neturi klaidinti vartotojo.

Planuojant reklaminę kampaniją, itin svarbu įvertinti reklamos nešėjus. Reklamos nešėjas gali būti bet kokia žiniasklaidos priemonė, kurios pagalba perduodama žinutė visuomenei. Reklamos nešėjai įvertinami dar kitais kriterijais: kontakto kokybe ir kaina, auditorija. Paprastai reklamos nešėjai įvertinami dar prieš reklamos kampaniją. Leidykla TEV yra pasirinkusi kelis reklamos nešėjus.

Internetas – leidyklos interneto svetainėje www.tev.lt galima rasti labai daug informacijos apie leidyklos leidžiamą produkciją, jos kainas. Portale www.emokykla.lt galima rasti straipsnių apie leidyklos veiklą ir produkciją. Talpinami leidyklos reklaminiai skydeliai kitose interneto svetainėse (internetinė parduotuvė www.super.lt);

Spausdinta reklama – tai leidžiamų knygų katalogai, informaciniai leidiniai, dalinamoji medžiaga, straipsniai spaudoje.

Tiesioginė reklama – tai leidinių pristatymai mokyklose, bibliotekose, seminarai mokytojams, knygų mugės.

Viešoji reklama – reklama ant transporto priemonių, reklama pardavimo vietose.

Reklamos nešiklis turi kuo tiksliau pasiekti tikslinę auditoriją. Leidykla TEV gali išskirti dvi tikslines auditorijas, į kurias labiausiai orientuojasi. Pirmoji – tai mokyklos, kadangi mokyklos nuperka didžiąją dalį leidžiamų leidinių. Antroji tikslinė rinka – tai mokiniai, kurie gali leidyklos leidinius įsigyti knygynuose, leidyklos internetinėje parduotuvėje www.tevukas.lt arba užsakant per mokyklas.

Tikslinę auditoriją – mokyklas, geriausiai pasiekia spausdinta reklama. Katalogai, informaciniai leidiniai platinami mokyklose, taip pat kvalifikacijos kėlimo centruose, pridedami prie siuntinių mokykloms. Straipsniai publikuojami profesinėje spaudoje ir taip pat pasiekia svarbiausią skaitytoją – mokytojus. Gerai mokytojus pasiekia ir tiesioginė reklama: seminarų metu pristatomos MKP ir kitų leidinių galimybės, leidėjai ir autoriai informuoja apie naujoves ir galimybes.

Tikslinė rinka – mokiniai pasiekiami netiesioginiu būdu – iš mokytojų. Viešoji reklama yra nukreipta į šią tikslinę auditoriją. Informacija knygynuose, taip pat internete skirta mokiniams. Tačiau ji mokinius pasiekia netiesiogiai ir ne taip gerai, kaip mokytojus ir mokyklas.

Konkrety reklamos kampanija leidykloje nevykdoma, publikuojami tik atskiri reklaminiai skelbimai. Daugiausiai dėmesio skiriama mokykloms, daugiausiai naudojamas asmeninis pardavimas, spausdinta reklama. Mažai išnaudojamos kitos reklamavimosi galimybės. Atkreipiamas dėmesys į tai, kada mokyklos skirsto savo biudžetus, ir tuo metu leidykla sutelkia visas reklamavimosi galimybes.

Kitas rėmimo komplekso komponentas yra asmeninis pardavimas. Jis naudojamas mokyklose pristatant ir parduodant MKP ir kitus leidinius. Leidyklos darbuotojai mokyklose pristato leidinius, jų naudojimosi galimybes, teikiamą naudą, suderinamumą su mokyklose naudojama mokomąja medžiaga. Asmeniniam pardavimui yra skiriama daugiausiai dėmesio, jo metu leidykla sudaro pardavimo sandorius. Spausdinta leidyklos reklama (leidinių katalogai, informaciniai leidiniai, dalijamoji medžiaga) taip pat naudojama mokyklose asmeninio pardavimo metu.

Asmeninio pardavimo metu leidykla parduoda daugiausiai leidinių mokykloms ir mokiniams, pardavimai skatinami akcijų pagalba, specialių pasiūlymų metu bei lojalumo skatinimo programomis.

Galima išskirti ilgalaikes ir trumpalaikes pardavimo skatinimo priemones. Ilgalaikėms pardavimų skatinimo priemonėms galima priskirti leidyklos internetinėje parduotuvėje www.tevukas.lt nuolaidas knygų kainoms. Šios nuolaidos yra ilgalaikės, jos nesikeičia. Taikomos asmeninės nuolaidos mokykloms, perkančioms leidinius iš leidyklos, taip pat mokykloms taikomos lojalumo programos (dovanos), kurios priklauso nuo perkamų leidinių pavadinimų kiekio ir skaičiaus.

Trumpalaikėms pardavimų skatinimo priemonėms galima priskirti įmonės rengiamas akcijas, kurių metu knygų rinkinius parduoda su nuolaida. Perkant iki 10 rinkinių, komplekto kaina vienokia, perkant 10 – 20 rinkinių, rinkinio kaina mažesnė, perkant virš 20 rinkinių, kaina dar krinta.

Kaip pardavimo skatinimo galimybę leidykla galėtų išnaudoti loterijas, kuponus ir konkursus. Kuponus galėtų įdėti į vadovėlius ar kitas mokymosi priemones, su kuriais mokinys galėtų pigiau įsigyti MKP. Neišnaudojamos vaikų laidos televizijoje ir radijuje, žurnalai vaikams. Visas dėmesys sutelktas į mokyklas ir skatinami tik pardavimai mokykloms, pamirštant, kad ir pavieniai pardavimai gali atnešti pelno.

Ryšiai su visuomene apibūdinami kaip organizacijos komunikacijos su jai svarbiais adresatais vadyba. Ryšiais su visuomene yra kuriama organizacijos reputacija, įvaizdis. Jie ne tik sukuria organizacijos įvaizdį, bet ir padeda organizacijai įgyti pavidalą. Skirtingose organizacijose ryšiai su visuomene įgauna skirtingas formas ir yra įvairiai vadinami: atstovavimu spaudai, marketingu, visuomenės informavimu, viešumu, reklama.

Leidykla savo ryšiais su visuomene pirmiausiai apeliuoja į vartotoją. Publikuojami straipsniai profesiniame laikraštyje „Švietimo naujienos“. Organizuojami seminarai mokytojams, kurių metu leidinius pristato leidėjai ir leidinių autoriai. Leidyklos įvaizdis stiprinamas dalyvaujant knygų mugėse. Mugių metu stiprinamas ir MKP įvaizdis. Parengtuose stenduose kiekvienas norintis gali išbandyti pasirinktą leidyklos išleistą MKP. Ryšiai su bendruomene stiprinami organizuojant paramos akcijas bibliotekoms. Įvaizdžiui stiprinti ir labiau reprezentuoti leidyklą būtų galima labiau išnaudoti leidyklos interneto svetainę, kurioje trūksta leidyklos misijos, vizijos ir tikslų atskleidimo.

Apibendrinant ketvirtąją skyrių galima teigti, kad leidykla UAB „TEV“ daug dėmesio skiria mokykloms, joms pristatinėja ir reklamuoja savo leidžiamą produkciją, tame tarpe ir MKP. Leidykla pasirinkus gerą strategiją informuoti mokyklas ir mokytojus, nes per juos plinta informacija mokiniams. Tačiau lieka nepasiekiamos tolimesnės Lietuvos mokyklos, taip pat tėvai, kaip antrinė auditorija. Leidykla galėtų daugiau dėmesio skirti ryšiams su visuomene, parašyti daugiau užsakomųjų straipsnių savo leidžiamų MKP žinomumui didinti. Reikėtų daugiau dėmesio skirti ir knygynams, nes juose MKP yra nepastebimos, nėra informacijos apie jas. Mažai informuotas vartotojas dažnai išsirenka ne geriausią produktą, o žinomiausią, t.y. labiausiai išreklamuotą. Jeigu MKP konkurentai pasirinktų aktyvesnę reklamos strategiją, jie gali laimėti daugiau vartotojų.

IŠVADOS

1. MKP gamybos procesas labiau panašus į kompiuterinių programų, o ne į tradicinės leidybos gamybą. Kai kurios MKP gali turėti spausdintus atitikmenis arba gali būti paruoštos pagal anksčiau išleistus vadovėlius. Tačiau yra dalis MKP, kurios neturi ir negali turėti spausdintų atitikmenų: tai demonstracinės, eksperimentavimo, konstravimo ir modeliavimo mokomosios priemonės ir mokomieji žaidimai.
2. Klasifikuojant MKP svarbiausi kriterijai yra paskirtis ir turinys. Darbe MKP klasifikuojamos ir pagal platinimo būdą, kalbą, kilmės vietą, statusą, formą.
3. Lietuviškų MKP pasiūla didžiausia istorijos ir lietuvių kalbos disciplinoms. Daroma prielaida, kad tai susiję su paprastesniu gamybos procesu, kuris apima daugiau tekstinės informacijos apipavidalinimą, naudojama paprastesnė vizualizacija. Sudėtingesni produktai (demonstracinės, modeliavimo, mokomieji žaidimai) verčiami iš užsienio kalbų, taip juos adaptuojant Lietuvos mokiniams. Tam daugiausiai įtakos turi maža Lietuvos rinka. Mokyklose daugiausiai naudojamos galiojančios ir rekomenduojamos įsigyti MKP, nes mokykloms paprasčiau jas įsigyti. Daugelis iš jų yra laisvai platinamos.
4. Sudarytas lietuviškų mokyklinių originalių MKP sąrašas – pirmasis bandymas į vieną vietą surinkti kuo daugiau lietuvių autorių parengtų mokomųjų kompiuterinių priemonių mokykloms, išleistų kompaktiniuose diskuose.
5. MKP leidybą labiausiai veikia valstybės vykdoma švietimo politika. MKP leidybą ji įtakoja finansuodama originalių lietuviškų MKP leidybą, mokyklų aprūpinimą kompiuterine įranga, didindama mokinio krepšelį, skatindama pedagogų kompiuterinių raštingumo kėlimą.
6. Atlikus anketinį tyrimą paaiškėjo, kad pedagogų kvalifikacijos kėlimo kursai IT srityje turi teigiamos įtakos MKP naudojimui. Naudotis MKP pamokų metu trukdo kompiuterių ir multimedijos trūkumas klasėse.
7. Remiantis statistikos duomenimis galima teigti, kad mokiniai pasirengę dirbti su skaitmeninėmis mokymo priemonėmis. Tačiau trūksta iniciatyvos iš mokyklų administracijos ir mokytojų pusės. Mokiniai retai patys pasiima kompiuterinę mokomąją priemonę darbui, nes

nežino, kam ji reikalinga. Mokiniam reikia paskatinimo ir pademonstravimo, kam konkreti priemonė reikalinga ir kokia iš jos nauda. Taigi tik pakankamas mokytojų aktyvumas gali padėti plėsti mokinio akiratį ir paskatinti mokymosi procese naudoti mokomąsias kompiuterines priemones.

8. MKP platinimui įtakos turi produktų kaina, skiriamos nuolaidos ir rėmimas. Mokomosios kompiuterinės priemonės dar nedaug naudojamos, todėl skatinant jų pardavimus daugiau dėmesio reikia skirti vešiesiems ryšiams ir asmeniniam pardavimui. Reklama yra mažiau efektyvi, ją sunkiau nukreipti tiesiai į potencialius pirkėjus.
9. Leidyklos UAB „TEV“ daugiausiai dėmesio skiria MKP reklamai mokykloms. Organizuojami pristatymai, seminarai, rengiami katalogai, kurių pagrindinė paskirtis – supažindinti mokytojus ir mokyklų administracijas su leidyklos leidžiama produkcija. Prisimenant atliktą mokytojų MKP naudojimo tyrimą, galima teigti, kad rezultatyviausia vieta reklamuoti MKP yra pedagogų kompiuterinio raštingumo kursai. Būtent šie mokytojai dažniau naudoja kompiuterines priemones, net jeigu galimybės tai daryti yra ribotos.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. *Aukštųjų mokyklų studentų naudojimas mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais tyrimo ataskaita* [interaktyvus]. Tyrimo vadovė Marija Barkauskaitė. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2005. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.], p. 10. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Auskt_mokyklu_studentu_naud_mokym_priem.pdf>.
2. *A autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo Kanceliarija, 2003. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=207019>.
3. *Dėl informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą 2005–2007 metų strategijos ir informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą 2005–2007 metų programos patvirtinimo* [interaktyvus]. 2004 m. gruodžio 14 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.emokykla.lt/admin/file.php?id=406>>.
4. *Dėl mokyklų, vykdančių bendrojo lavinimo programas, aprūpinimo mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis tvarkos aprašo patvirtinimo* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo Kanceliarija, 2005. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259720>.
5. *Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų* [interaktyvus]. 2003 m. liepos 4 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 3 d.], 7 psl. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc>.
6. *Europos sąjungos veiklos sričių apžvalga – informacinės technologijos* [interaktyvus]. Atnaujinta 2006 m. rugsėjo mėn. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.], ekr. 2. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/pol/infso/overview_lt.htm>.
7. *Galiojančių mokomųjų kompiuterinių priemonių sąrašas* [interaktyvus]. 2006 birželio 30 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/kiti_dokumentai/53>.
8. Informacinės technologijos švietimui ir kultūrai. In *Informacinės technologijos Lietuvoje 2006* [interaktyvus]. 2006, spalio [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.], 150 p. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/pages_list/?id=1125&PHPSESSID=dee6eeea7a55dd8694905ea4ab167076>.
9. *Informacinių technologijų panaudojimas namų ūkiuose* [interaktyvus]. Atnaujinta 2006 12 05. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/IT%20%20panaudojimas%20NU_20061024.doc>.
10. IVANAUSKIENĖ, Edita, ir MATULEVIČIENĖ Nijolė Janina. *Autorių teisės ir gretutinės teisės elektroninėje leidyboje* [interaktyvus]. [Vilnius]: Kultūros ministerija, 2003. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mm.mch.mii.lt/6modulis.htm>>.
11. JADZGEVIČIENĖ, Violeta; PETKUS, Tomas; ir LEONAVIČIUS, Gražvydas. Mokomųjų kompiuterinių priemonių naudojimo mokyklose padėtis ir perspektyvos. In *Informacijos mokslai*

- [interaktyvus]. 2005, nr. 34 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.], p. 52. Prieiga per internetą: <<http://www.tzc.vu.lt/get.php?f.3201>>.
12. Kompiuteriu pamokose bent kartą per savaitę pasinaudoja 18 proc. Lietuvos mokytojų. In *www.vtv.lt* [interaktyvus]. 2005 lapkričio 28 d. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.], ekr.1-2. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/content/view/11000/317/>>.
 13. *Lietuvos Respublikos kompiuterių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo Kanceliarija, 1996. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=24797>.
 14. *LR vyriausybės nutarimas dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/2005-01-24-82.htm>.
 15. MISIŪNAS, Remigijus. *Leidyba ir platinimas: mokymo knyga*. Vilnius, 2000. 179 p.
 16. *Mokinių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas* [interaktyvus]. 2002 sausio 31 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 3 d.], 14 ekr. Prieiga per internetą: <www.pedagogika.lt/puslapis/Mokkomraststand.doc>.
 17. *Mokyklų aprūpinimo mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis strategija* [interaktyvus]. [Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo Kanceliarija], 2002. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/ikt_diegimo_svietime_strategijos_ir_programos/31>.
 18. *Mokyklų, vykdančių bendrojo lavinimo programas, aprūpinimo mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis tvarkos aprašas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/kiti_dokumentai/53>.
 19. *Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas: tyrimo ataskaita internete* [interaktyvus]. Vilnius, 2005, [žiūrėta 2006 m. sausio 25 d.], p. 9-11. Prieiga per internetą: <<http://www.emokykla.lt/admin/file.php?id=338>>.
 20. *Mokomųjų kompiuterinių priemonių naudojimo ir diegimo tyrimas* [interaktyvus]. [Vilnius], 2003. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.emokykla.lt/lt.php/tyrimai/194>>.
 21. NAVICKAS, Gediminas. *Multimedijos produktas: projektas, dizainas, realizacija (MM produkto rengimo eiga)* [interaktyvus]. Vilnius: MII, VGTU, 2000 gegužė. Atnaujinta 2003-05-31 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 22 d.], p.5. Prieiga per internetą: <<http://mm.mch.mii.lt/1modulis.htm>>.
 22. *Pedagogų kompiuterinio raštingumo standartas* [interaktyvus]. 2001 m. gruodžio 21 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 3 d.], 5 p. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/kompiuterinio_rastingumo_standartai/52>.
 23. PRANULIS, Vytautas, et.al. *Marketingas*. 2-asis leid. Vilnius: The Baltic Press, 2000, 469 p. ISBN 9955-9318-0-9.
 24. *Rekomenduojamų įsigyti mokomųjų kompiuterinių priemonių sąrašas* [interaktyvus]. 2006 birželio 30 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/kiti_dokumentai/53>.

25. SMITH, Datus C. Jr. *Knygų leidybos pradmenys*. Vilnius: Alma littera, 1994, 231 p. ISBN 9986-02-050-6.
26. ŠMM vykdomos programos „Švietimas informacinei visuomenei“ ataskaita už 2005 m. [interaktyvus]. 2006 lapkričio 23 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 3 d.], 7 psl. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/ikt_diegimo_svietime_strategijos_ir_programos/31>.
27. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos [interaktyvus]. 2003 gruodžio 30 d. [žiūrėta 2007 m. sausio 3 d.], 7 psl. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/dokumentai/lr_seimo_lr_vyriausybes_dokumentai/1283>.
28. VARNIENĖ, Regina; ir VAŠKEVIČIENĖ, Aušra. Elektroninių išteklių leidyba ir ilgalaikis išsaugojimas. *Bibliografija*, 2001, p. 39-48. ISSN 1392-1991.
29. *Žvilgsnis į „Aukso amžių“* [interaktyvus]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2006. [žiūrėta 2007 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eln.lt/multim_darb.html>.

SUMMARY

The Educational Software Publishing in Lithuania

The object of this graduate paper is Educational Software publishing. The aim is to investigate the process of Educational Software publishing, its supply and factors that influence it. Major goals of the study: analysis of Educational Software production process; analysis of Educational Software supply published in Lithuania; provide a list of Lithuanian Educational Software list; analysis of most influential factors of Educational Software publishing; analysis of Educational Software promotion factors, choosing one publishing house.

Keywords: Educational software, Educational Software research, Educational Software classification, study of teachers work with Educational Software, Educational Software distribution, Educational Software promotion.

After information search and systematization, analysis of documents, usage questionnaire and comparative survey methods, findings show that Educational Software is one of the most important digital educational means. Educational Software comprises video, audio and textual information which can not be achieved by other educational means. As well these means can be interactive which helps students learn material better and learning process becomes more interesting. This study includes a list of original Lithuanian Educational Software which is designed and appropriate for secondary school use. After investigation of Educational Software supply in Lithuania we can assume that schools use original Lithuanian and adapted foreign software equally. Government carrying out educational policy encourage creating original Educational Software for usage in secondary schools. Most of created and published software is dedicated to disciplines of Lithuanian language and history. Publishing of such means is strongly influenced by students' computer literacy and competence of educators. Educational Software usage depends on publishing house too – especially on chosen strategy for distribution and promotion.

PRIEDAI

Priedas 1.

Lietuviškų originalių MKP sąrašas

1. BAKONIS, E. *Lietuva pasaulyje X klasei*: Mokytojo knyga [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005.
2. *Bendriniai XX a. spaudos žodžiai* [CD-ROM]. Sudarytojai Vera Mauricaitė, Milda Norkaitienė, Antanas Pakerys, Ritutė Petrokienė. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. ISBN 5-420-01553-6.
3. BUDVYTIS, Benas. *Stereometrija ir erdviniai kūnai mokyklos kurse* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006.
4. ČEDAVIČIENĖ, Diana. *Dešimtukas*: mokomasis matematikos žaidimas I klasei [CD-ROM]. Pirmą dalis. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-045-60-8.
5. ČEDAVIČIENĖ, Diana. *Dešimtukas*: mokomasis matematikos žaidimas I klasei [CD-ROM]. Antroji dalis. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-045-61-6.
6. ČEKIANIENĖ, Regina; ir RIMEIKA, Alfonsas. *Elektroninė fizikos demonstracinių bandymų kartoteka*: pradedančiajam fizikos mokytojui [CD-ROM]. Vilnius: VPU Fizikos ir technologijos didaktikos katedra, 2003.
7. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [CD-ROM]. Ketvirtą leidimo elektroninis variantas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2002. ISBN 9986-668-35-2.
8. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [CD-ROM]. 2-ą patais. ir papild. leid. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2003. ISBN 9986-668-57-3.
9. DEGUTIS, Aidas. *Grafikas* [CD-ROM]. 2001.
10. DOPKEVIČIUS, Romualdas. *Veiksmai su teigiamais ir neigiamais skaičiais 7 kl.* [CD-ROM]. 2001.
11. *Elektroninis lietuvių-rusų ir rusų-lietuvių kalbų žodynas "LiRus"* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2003. ISBN 5-430-03744-3.
12. *Europos integracijos pamokos* [CD-ROM]. Sudarytojai Gediminas Vitkus ir Ričardas Totoraitis. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2000. ISBN 5-415-01503-5.
13. *Gimtoji istorija. Lietuvos istorijos vadovėlis: nuo 7 iki 12 klasės* [CD-ROM].

- Redaktorius, sudarytojas ir projekto vadovas Eugenijus Jovaiša. 2-as leid. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2003. ISBN 9986-9216-9-4.
14. *Gimtoji istorija. Lietuvos istorijos vadovėlis: nuo 7 iki 12 klasės* [CD-ROM]. Redaktorius, sudarytojas ir projekto vadovas Eugenijus Jovaiša. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2002. ISBN 9986-9216-7-8.
 15. GUDŽINSKAS, Zigmantas; ir PALTANAVIČIUS, Selemonas. *Gamta: kompiuterinė Lietuvos enciklopedija* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-046-79-5.
 16. *Įdomioji Lietuvos istorija : Lietuvos valstybingumo istorija nuo seniausių laikų iki mūsų dienų* [CD-ROM]. Projekto vadovas Eugenijus Jovaiša. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2004. ISBN 9955-606-03-7.
 17. *Į pagalbą abiturientui. Biologija* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 18. *Į pagalbą abiturientui. Fizika* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 19. *Į pagalbą abiturientui. Informacinės technologijos* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 20. *Į pagalbą abiturientui. Istorija* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 21. *Ignalinos atominė elektrinė* [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 1998. ISBN 9986-9216-2-7.
 22. IGNATAVIČIENĖ, Violeta; ŠVENČIONYTĖ, Gražina; ir BARANAUSKAS, Vilmantas. *Lietuvių kalbos rašybos kompiuterinis sąvadas* [CD-ROM]. Akademinei versija. [Vilnius]: UAB "APM kompiuteriai", 2001.
 23. *Infotestas: testų kūrimo ir vykdymo programa* [CD-ROM]. Versija 1.0. Vilnius: UAB "Info-tec", 2001.
 24. *Interleksis: kompiuterinis tarptautinių žodžių žodynas* [CD-ROM]. Vilnius: Alma littera, UAB "Fotonija", 2003. ISBN 9955-08-239-9.
 25. *Istorijos laboratorija: kompiuterinė mokomoji Lietuvos istorijos priemonė* [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2003. ISBN 9955-606-00-2.
 26. JASUTIENĖ, Eglė; STEPANAUSKIENĖ, Laura; Vanagas, Valdas. *Matematika 9 su Dinamine geometrija: mokomoji kompiuterinė priemonė IX klasei* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2003.
 27. JATKONIS, Eimantas; ir JATKONIENĖ, Drąsutė. *Geometrija: vadovėlio priedas 10-11 klasei* [CD-ROM]. Kaunas : Šviesa, 2000. ISBN 5-430-03061-9.
 28. JOVAIŠA, Eugenijus. *Žvilgsnis į "Aukso amžių": baltai pirmaisiais amžiais po Kristaus* [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 1998. ISBN 9986-9216-0-0.
 29. JURKYNAS, Juozas; ir JURKYNIENĖ; Genia. *Integruotas istorijos kursas „Lietuva ir pasaulis“ XII klasei.* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2004. ISBN 5430-040-01-0.
 30. KATILIENĖ, Violeta; JANUŠKEVIČIUS, Marius; ir URNĖŽIŪTĖ, Rita. *Žodis po*

- žodžio: lietuvių kalbos pratimai [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2000.
31. *Kengūra, 2003-2005 metai, Bičiulis* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 32. *Kengūra, 2002-2005 metai, Mažylis* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 33. *Kengūra, 2003-2005 metai, Junioras* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 34. *Kengūra, 2003-2005 metai, Kadetas* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 35. *Kengūra, 2003-2005 metai, Senjoras* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 36. *Kengūra, 2003-2005 metai, visos grupės* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 37. *Klavi: klaviatūros treniruoklė* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006.
 38. *Kompiuterinis lietuvių kalbos žinynas. Nuo morfologijos iki reikalų raštų* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2004. ISBN 5430-039-99-3.
 39. *Kompiuterinis mokomasis lietuvių kalbos žodynėlis I-IV klasei* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-040-00-2.
 40. *Lietuva iki Mindaugo* [CD-ROM]. Projekto vadovas Eugenijus Jovaiša. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 1999. ISBN 9986-9216-5-1.
 41. *Lietuvių etninė kultūra* [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2004. ISBN 9955-606-04-5.
 42. *Lietuvių tarmės: kompiuterinis žodynas* [CD-ROM]. [Vilnius]: Lietuvių kalbos institutas, 2000. ISBN 9986-668-19-0
 43. *Lietuvių tautosaka* [CD-ROM]. Parengė A. Survila, S. Ruzgienė, M. Starkus, *et al.* Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 1999. ISBN 9986-9216-4-3.
 44. *Lietuvos geografijos atlasas* [CD-ROM]. Vilnius: VU Kartografijos centras, 2004.
 45. LIUBINIENĖ, Regina. *Dainuokime, žaiskime, skaičiuokime*: metodinė priemonė, skirta muzikos integravimui į matematiką [CD-ROM]. Vilnius: Homo liber, 2000.
 46. *Matematika 10 su Dinamine geometrija* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2005.
 47. *Matematika 11: elektroninės pratybos bendrajam kursui* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-043-73-7.
 48. *Matematika 9 su Dinamine geometrija* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2003.
 49. *Matematika Tau – 5E* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 50. *Matematika Tau – 6E* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
 51. MATUZEVIČIŪTĖ, Dalia, *et al.* *Bendroji geografija* [CD-ROM]. [Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2002].
 52. MATUZEVIČIŪTĖ, Dalia, *et al.* *Pasaulio geografinės zonos* [CD-ROM]. [Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2002].
 53. *Mofi - Mokomoji fizikos programa* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2002.

54. *Mokomasis anglų - lietuvių kalbų žodynas pradedantiesiems PASSPORT* [CD-ROM]. Vilnius: Alma Littera, 2000. ISBN 9986-029-17-1.
55. MUKULYS, R. J., *et al.* *Adiafora: elektrotechnikos terminų žodynas* [CD-ROM]. Versija 1.0. Kaunas: Technologija, 2001. Daugiakalbis: lietuvių k., vokiečių k., anglų k., prancūzų k., rusų k. ISBN 9955-09-125-8.
56. NewsTicker 1. CD [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-040-02-9.
57. *NewsTicker 1. Deutsch CD* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-040-36-3.
58. *NewsTicker 1. English CD* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-040-37-1.
59. *NewsTicker 1. Español CD* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-040-38-X.
60. *NewsTicker 1. Français CD* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-040-39-8.
61. OŽERAITIS, Evaldas. *Lietuvių tarmių chrestomatija* [CD-ROM]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2004.
62. PAKERYS Antanas; ir PUPKIS Aldonas. *Lietuvių kalbos bendrinė tartis* [CD-ROM]. Vilnius: Gimtasis žodis, 2004.
63. PEČELIŪNAITĖ, A. *Mokausi rašyti kompiuteriu* [CD-ROM]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004.
64. *Pedagogų kompiuterinio raštingumo mokymosi medžiaga* [CD-ROM]. [Vilnius]: Švietimo informacinių technologijų centras, [2003].
65. PIESARSKAS, Bronislovas. *Anglų-lietuvių kalbų Festart žodynas* [CD-ROM]. [Vilnius]: Festart, 2005. ISBN 9955-9657-4-6.
66. PIESARSKAS, Bronislovas. *Kompiuterinis anglų-lietuvių kalbų žodynas ALKONAS* [CD-ROM]. Vilnius: Alma Littera, 2005. ISBN 9986-029-18-X.
67. *Pilietinis ugdymas Lietuvoje* [CD-ROM]. Sudarytojai Totoraitis R., Degėsys L. [Vilnius : Studija X], 2001. ISBN 9955-425-24-5.
68. PLECHAVIČIENĖ, Danutė. *ARS 1. Dailės žanrai ir rūšys: mokomoji dailės programa* [CD-ROM]. Vilnius: Švietimo informacinių technologijų centras, 2001.
69. PLECHAVIČIENĖ, Danutė. *ARS 2. Epochos ir stiliai: mokomoji dailės programa* [CD-ROM]. Vilnius: Švietimo plėtotės centras UAB "EKSPOBALTA", 2003.
70. PLENTAITĖ, Vida; ir JAKAVONYTĖ, Daiva. *Mokomasis kompiuterinis lietuvių kalbos žaidimas I-II klasei* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-045-62-4.
71. *Programavimas DELPHI* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, [2003].
72. RAMONIENĖ, Meilutė; ir VILKIENĖ, Loreta. *Po truputį: lietuvių kalba pradedantiesiems* [CD-ROM]. Vilnius: Baltos lankos, Elektroninės leidybos namai, 2001. ISBN 9955-00-070-8.
73. RIMEIKA, Alfonsas; ir SIROIC, Janas. *Eksperimentas jaunujų fizikų*

- olimpiadose*: mokymo priemonė moksleiviams, studentams fizikams ir mokytojams [CD-ROM]. Vilnius: VPU Fizikos ir technologijos didaktikos katedra, 2003.
74. SAVONIAKAITĖ, Vida. *Kūryba ir tradicijos*: geometriniai lietuvių audinių raštai [CD-ROM]. 2-oji papild. laida. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, UNESCO katedra Informatika humanitaroms Matematikos ir informatikos institute, 2002. ISBN 9986-780-50-0.
75. *Sovietinė Lietuva. Kaip mes gyvenome. 1953-1985 metai* [CD-ROM]. Kaunas: UAB "Terra media", [2003]. ISBN 9955-9626-0-7.
76. STUMBRIENĖ, Virginija; ir KAŠKELEVIČIENĖ, Aurelija. *Nė dienos be lietuvių kalbos* [CD-ROM]. Vilnius: Gimtasis žodis, 2002. ISBN 9955-512-19-9.
77. *Šaltinėlis*: mokomasis žaidimas vaikams [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2003. ISBN 5-430-03771-0.
78. *Užduočių kraitelė* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2005. ISBN 5430-039-98-5.
79. VANAGAS, Valdas; ŠEIBAK, Tadeus; ir ŠEIBAK, Valdek. *Žaidžiame matematiką: Aritmetikos treniruoklė* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
80. VANAGAS, Valdas; ŠEIBAK, Tadeus; ir ŠEIBAK, Valdek. *Žaidžiame matematiką: Dešimtainės trupmenos* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2006.
81. VANAGAS, Valdas; ŠEIBAK, Tadeus; ir ŠEIBAK, Valdek. *Žaidžiame matematiką: Paprastosios trupmenos* [CD-ROM]. Vilnius: TEV, 2005.
82. VERSECKAS, Arvydas. *Aritmetika* [CD-ROM]. Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1995.
83. VERSECKAS, Arvydas; ir JAROCKIS, Algirdas. *Informacinių technologijų pradmenys V–VI klasei* [CD-ROM]. Kaunas: Šviesa, 2006. ISBN 5430-042-92-7.
84. VITKUS, Gediminas. *Europos Sąjunga ir ne tik ji: 99 terminai*: elektroninė terminų žinyno versija [CD-ROM]. Vilnius: Elektroninės leidybos namai, 2003. ISBN 9955-549-02-5.
85. ZABULIONIS, Algirdas; *et al.* *Moksleivių kompiuterinio raštingumo testas* [CD-ROM]. [Vilnius]: UAB „INFO-TEC“, 2002.

MKP vartojimo anketa

Ši anketa yra anoniminė. Jos rezultatai bus panaudoti magistriniam darbui. Anketos tikslas – išsiaiškinti matematikos mokytojų naudojimąsi ir požiūrį į mokomasias kompiuterines priemones.

Atsakykite pasirinktą atsakymą užbraukdami langelį.

1. Kiek valandų per savaitę naudojate kompiuteriu darbo tikslais?
 - Nesinaudoju
 - 1–3 val. per savaitę
 - 4–8 val. per savaitę
 - 9–15 val. per savaitę
 - 16 val. ir daugiau

2. Kokios Jūsų galimybės kompiuteriu naudotis namuose?
 - Jokių
 - Kompiuteris be interneto
 - Kompiuteris su internetu

3. Kiek kartų per pastaruosius dvejus metus kėlėte kvalifikaciją IT tobulinimo kursuose?
 - Nė karto
 - Vieną kartą
 - Du tris kartus
 - Daugiau nei tris kartus

4. Kokiems užsiėmimams daugiausiai skiriate laiko dirbdama(-as) su kompiuteriu? (svarbiausią pažymėkite 1, antrą pagal svarbą – 2, ir t.t.)
 - Jokiems
 - Ruošiuosi pamokoms
 - Naudojuosi elektroniniu paštu
 - Rengiu vaikams atsiskaitomuosius darbus
 - Naudoju kompiuterinius žinytus, enciklopedijas ir pan.
 - Susipažįstu su mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis
 - Ieškau reikalingos informacijos internete
 - Rašau referatus
 - Žaidžiu kompiuterinius žaidimus
 - Internetu pramogauju

5. Kokiais būdais Jūsų mokykloje skatinama naudotis kompiuteriu mokymo tikslais?
 - Jokiais
 - Laisvas priėjimas prie kompiuterio ir interneto bibliotekoje ar kitose vietose
 - Kompiuteriuose įdiegtos mokomosios kompiuterinės priemonės
 - Mokytojai ir mokiniai informuojami apie mokomųjų kompiuterinių priemonių galimybes
 -

6. Ar savo pamokose naudojatės multimedija (skaitmeniniu projektoriumi ir pakabinamu ekranu)?
- Nesinaudoju visai
 - Naudojuosi labai retai
 - Visada kai tik turiu galimybę
 - Naudočiau, jei turėčiau tokią galimybę
 - Mokykla neturi multimedijos
7. Kaip dažnai Jūs naudojate mokomąsias kompiuterines priemones pamokų metu?
- Nenaudoju
 - 1–3 kartus per mokslo metus
 - 4–6 kartus per mokslo metus
 - 7–9 kartus per mokslo metus
 - 10 ir daugiau kartų per mokslo metus
8. Kaip dažnai užduodate namų darbų, kuriuos moksleiviai galėtų atlikti naudodami mokomąsias kompiuterines priemones?
- Neužduodu
 - 1–3 kartus per mokslo metus
 - 4–6 kartus per mokslo metus
 - 7–9 kartus per mokslo metus
 - 10 ir daugiau kartų per mokslo metus
9. Kokiū būdu jus pasiekia naujausia informacija apie mokomąsias kompiuterines priemones?
- Internete
 - Per agentus
 - ...
10. Su kuriomis mokomosiomis kompiuterinėmis priemonėmis esate dirbusi(-ęs)?
- Nebandžiau ir nenaudojau nei vienos priemonės (pereiti prie 12 klausimo)
 - Kengūra*
 - Į pagalbą abiturientui*
 - Matematika Tau*
 - Matematika 9 su Dinamine geometrija/Matematika 10 su Dinamine geometrija*
 - Paprastosios trupmenos*
 -

11. Įvertinkite balais Jūsų naudotas mokomąsias kompiuterines priemones pagal išskirtus kriterijus (1 - silpnai, 5 - puikiai)

	Įdiegimo paprastumas ir aiškumas	Aplinkos aiškumas ir intuityvumas	Mokymosi programos atitikimas		
Kengūra					
Į pagalbą abiturientui					
Matematika Tau					
Matematika 9 (10) su dinamine geometrija					
Paprastosios trupmenos					

12. Ar rekomenduojate mokiniams mokomašias kompiuterines priemones?

- Nerekomenduoju, nes nesu susipažinęs su MKP
- Nerekomenduoju, nes manau, kad MKP neturi realios naudos mokymosi procese
- Rekomenduoju tik tuos, kuriuos pats išbandžiau
- Rekomenduoju visas MKP, nes manau, kad jos naudingos mokymosi procese

13. Kokią vietą Jūsų manymu galėtų užimti mokomosios kompiuterinės priemonės mokymo(si) procese?

- Nematau vietos mokomosioms kompiuterinėms priemonėms mokymo(si) procese
- Gali būti tik papildoma mokymosi priemonė
- Galėtų įsitvirtinti ir/ar pakeisti pagalbines mokymo priemones
- Galėtų tapti pagrindine mokymo priemone, pakeisdamos vadovėlius

16. Kokias MKP jūs galite nurodyti kaip tinkamas būti (įrašykite) :

- papildomomis mokymo(si) priemonėmis? -----
- pagalbinėmis mokymo(si) priemonėmis? -----
- pagrindinėmis mokymo(si) priemonėmis? -----

14. Jūsų amžius:

- Iki 30
- 31–40
- 41–50
- 51–60
- 60 ir daugiau

15. Kiek metų siekia Jūsų pedagoginė praktika mokykloje?

- Iki 5 metų
- 6–10 metų
- 11–20 metų
- 21 ir daugiau

16. Kokia Jūsų mokytojo kvalifikacijos kategorija?

- Neatestuotas mokytojas
- Vyresnysis mokytojas
- Mokytojas metodininkas
- Mokytojas ekspertas

----- mokykla

----- miestas, rajonas

----- anketos pildymo data

Dėkojame už skirtą laiką. Tikimės šis bendradarbiavimas atneš abipusės naudos.

Užpildytą anketą prašome perduoti leidyklos atstovui arba siųsti el. paštu: tev@tev.lt ar faksu: (8-5) 2729804.